

การเลือกภาษาของประชากรในชุมชนบ้านหนองอาร์และบ้านลาวเดิม

ในบทนี้จะกล่าวถึงการเลือกภาษาของประชากรในชุมชนบ้านหนองอาร์และบ้านลาวเดิมตามแนวทางการใช้ภาษาต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน รวมทั้งความต่างในการเลือกภาษาของประชากรที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผลการศึกษาได้มาจากการสัมภาษณ์และสังเกตประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับภาษาที่ใช้มากที่สุดในแต่ละสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพบกับบุคคลต่าง ๆ* ภายในแนวทางการใช้ภาษาหนึ่ง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในวิธีการเก็บข้อมูล

การเลือกภาษาของประชากรตามแนวทางการใช้ภาษาในชุมชน

การเลือกภาษาของประชากรตามแนวทางการใช้ภาษาในชุมชนในที่นี้หมายถึง การเลือกภาษาของประชากรตามแนวทางการใช้ภาษาเฉพาะภายในชุมชนบ้านหนองอาร์และบ้านลาวเดิมเท่านั้น และในการศึกษาถึงเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้แยกการศึกษาการเลือกภาษาของประชากรออกตามแนวทางการใช้ภาษาย่อย 9 แนววงด้วยกันคือ แนววงที่บ้าน แนววงเพ็ญบ้าน แนววงคนรู้จักต่างหมู่บ้าน แนววงคนแปลกหน้า แนววงที่วัด แนววงที่โรงเรียน แนววงที่สถานีอนามัย แนววงที่ร้านค้า และแนววงที่ประชุม ผลการศึกษาที่จะนำเสนอ ได้มาจากการหาความถี่ของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาเหมือนกันในสถานการณ์การใช้ภาษาหนึ่ง ๆ เช่น ความถี่ของประชากรที่ใช้ภาษาลาวในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพบกับพระ เขมร ความถี่ของประชากรที่ใช้ภาษาเขมรในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพบกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และความถี่ของประชากรที่ใช้ภาษาไทยในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพบกับครูไทย เป็นต้น จากนั้นนำความถี่ที่ได้มาหาค่าร้อยละ หากภาษาใดมีจำนวนร้อยละของประชากรที่ใช้สูงสุดก็ถือว่าประชากรเลือกภาษานั้นมากที่สุด ในสถานการณ์การใช้ภาษานั้น ๆ เช่น ในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพบกับพระ เขมร พบว่า ประชากรมีการใช้ภาษา

* สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกเฉพาะสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพบกับบุคคลต่าง ๆ กัน เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่สนทนากับด้วยหรือผู้ฟัง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกภาษา

ลาวสูงสุด ผู้วิจัยจะถือว่าภาษาลาวเป็นภาษาที่ประชากรกลุ่มนั้น ๆ มีแนวโน้มที่จะเลือกใช้ ดังนั้นในตารางที่แสดงการเลือกภาษาของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุต่าง ๆ ในแต่ละแคววงหรือสถานการณ์ที่จะกล่าวถึงในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะภาษาที่มีจำนวนร้อยละของประชากรที่ใช้สูงสุดเท่านั้น ผลการศึกษาการเลือกภาษาในแต่ละแคววงการใช้ภาษาในชุมชน มีดังนี้

1. การเลือกภาษาในแคววงที่บ้าน

การเลือกภาษาในแคววงที่บ้าน เป็นการเลือกภาษาของสมาชิกในครอบครัวเมื่อพูดกับสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษาของสมาชิกในครอบครัว 3 กลุ่มชาติพันธุ์* ดังนี้

1. ครอบครัวเขมร
2. ครอบครัวส่วย
3. ครอบครัวลาว

และในครอบครัวแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้แยกศึกษาระหว่างครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์เดียว (สมาชิกในครอบครัวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหมด) และครอบครัวผสม (สมาชิกส่วนใหญ่ในครอบครัวมีกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง และมีสมาชิกบางคนมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาอยู่ในครอบครัวโดยการแต่งงาน)

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของสมาชิกในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์เดียวพบว่า โดยทั่วไปสมาชิกส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน คือ สมาชิกเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร สมาชิกส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วย และสมาชิกลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

สำหรับสมาชิกในครอบครัวผสม ผู้วิจัยได้ศึกษาการเลือกภาษาของสมาชิกเมื่อพูดกับสมาชิกในครอบครัวที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ 4 สถานการณ์ คือ

1. เมื่อสมาชิกพูดกับสมาชิกเขมร
2. เมื่อสมาชิกพูดกับสมาชิกส่วย
3. เมื่อสมาชิกพูดกับสมาชิกลาว
4. เมื่อสมาชิกพูดกับสมาชิกไทย

* สำหรับครอบครัวไทยมีจำนวนเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น และใช้ภาษาไทยระหว่างสมาชิกด้วยกัน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในครอบครัวผสม ผู้วิจัย
 แสดงไว้ในตารางที่ 18 ซึ่งประกอบด้วย 4 ช่องใหญ่ ๆ ด้วยกัน ช่องแรกทางซ้ายมือใช้แสดง
 สถานการณ์การใช้ภาษา ในที่นี้ถูกกำหนดโดยผู้ฟัง ช่องที่ 2 ใช้แสดงภาษาที่สมาชิกเขมรเลือกใช้
 ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก จำแนกตามเพศและอายุ ช่องที่ 3 ใช้แสดง
 ภาษาที่สมาชิกส่วยเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก จำแนกตามเพศ
 และอายุ และช่องที่ 4 ใช้แสดงภาษาที่สมาชิกลาวเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดกับผู้ฟังตามที่ระบุ
 ในช่องแรก จำแนกตามเพศและอายุ

ในกรณีที่ไม่มีสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ใดกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในครอบครัว จะไม่ปรากฏมีข้อมูล
 การเลือกภาษาของสมาชิกในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพูดกับสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ได้ ซึ่ง
 การขาดข้อมูลนี้ผู้วิจัยได้แสดงโดยใช้เครื่องหมาย - ในตาราง

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 แสดงการเลือกภาษาของสมาชิกในครอบครัวผสมเมื่อพูดกับสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เนส และอายุ

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง ในครอบครัวผสม	สมาชิกเนมร												สมาชิกส่วย												สมาชิกลาว											
	ชาย				หญิง				ชาย				หญิง				ชาย				หญิง				ชาย				หญิง							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
สมาชิกเนมร	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข				
สมาชิกส่วย	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข				
สมาชิกลาว	ข	ข/ล	ล	ข	ข	ข	ล	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข				
สมาชิกไทย	-	-	ท	-	-	-	ท	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
ในครอบครัวส่วย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกเนมร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกส่วย	-	-	ส	ข	-	-	-	-	-	-	ส	ส	-	-	ส	ส	-	-	ส	ส	-	-	ส	ส	-	-	ส	ส	-	-	ส	ส				
สมาชิกลาว	-	-	ล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
ในครอบครัวลาว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกเนมร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกส่วย	-	-	ล	ข/ล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกลาว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
สมาชิกไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				

หมายเหตุ

- 1 = กลุ่มเล็ก (อายุ 5-15 ปี)
- 2 = กลุ่มหนุ่มสาว (อายุ 25-35 ปี)
- 3 = กลุ่มผู้ใหญ่ (อายุ 45-55 ปี)
- 4 = กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 65-75 ปี)

- ข = ใช้ภาษาเนมรส่วนใหญ่หรือทั้งหมด
- ส = ใช้ภาษาส่วยส่วนใหญ่หรือทั้งหมด
- ล = ใช้ภาษาลาวส่วนใหญ่หรือทั้งหมด
- ท = ใช้ภาษาไทยส่วนใหญ่หรือทั้งหมด
- / = ใช้ 2 ภาษาเท่า ๆ กัน เช่น ล/ข = ใช้ภาษาลาวเท่า ๆ กับภาษาเนมร
- = ไม่ปรากฏมีการเลือกภาษา

ในการเลือกภาษาของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในครอบครัวผสมเมื่อนับกับสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ผู้วิจัยพบว่า ในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง โดยทั่วไปสมาชิกจะใช้ภาษาแม่ของตนกับสมาชิกที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกันหรืออยู่ในครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ผลการศึกษา มีดังนี้

1) สมาชิกเขมร เมื่อมีสมาชิกส่วยและสมาชิกลาวอยู่ในครอบครัวของตน สมาชิกเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับทั้งสมาชิกส่วย และกับสมาชิกลาว ยกเว้นสมาชิกเขมรกลุ่มผู้ใหญ่วัยเกษียณและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่ถนัดที่จะใช้ภาษาลาวกับสมาชิกลาวมากกว่า และเมื่อมีสมาชิกไทยอยู่ในครอบครัว สมาชิกเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับสมาชิกไทย ทั้งนี้เพราะสมาชิกไทยพูดหรือฟังภาษาเขมรไม่ได้ อีกทั้งคนเขมรก็ถนัดที่จะใช้ภาษาไทยกับคนไทย โดยทั่วไปอยู่แล้ว เมื่อไปอยู่ในครอบครัวส่วย สมาชิกเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอ ๆ กับภาษาส่วย เมื่อนับกับสมาชิกส่วย และจะใช้ภาษาลาวกับสมาชิกลาว และเมื่อไปอยู่ในครอบครัวลาว สมาชิกเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับสมาชิกลาว

2) สมาชิกส่วย เมื่อมีสมาชิกเขมรอยู่ในครอบครัวของตน สมาชิกส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอ ๆ กับภาษาส่วย เมื่อนับกับสมาชิกเขมร และเมื่อมีสมาชิกลาวอยู่ในครอบครัว สมาชิกส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับสมาชิกลาว เมื่อไปอยู่ในครอบครัวเขมร สมาชิกส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรทั้งกับสมาชิกเขมร สมาชิกลาว และแม้แต่สมาชิกส่วยด้วยกัน เช่นเดียวกันเมื่อไปอยู่ในครอบครัวลาว สมาชิกส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับสมาชิกลาว และแม้แต่สมาชิกส่วยด้วยกัน ซึ่งการใช้ภาษาของสมาชิกส่วยในครอบครัวเขมรและในครอบครัวลาวเช่นนี้ ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า ภาษาหลักของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเลือกภาษาของสมาชิกส่วยในครอบครัว

3) สมาชิกลาว เมื่อมีสมาชิกเขมรและส่วยอยู่ในครอบครัวของตน สมาชิกลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับทั้งสมาชิกเขมร และกับสมาชิกส่วย เมื่อไปอยู่ในครอบครัวเขมร สมาชิกลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับสมาชิกเขมรและจะใช้ภาษาส่วยกับสมาชิกส่วย และเมื่อไปอยู่ในครอบครัวส่วย สมาชิกลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับสมาชิกส่วย

2. การเลือกภาษาในแวดวงเพื่อนบ้าน

การเลือกภาษาในแวดวงเพื่อนบ้าน เป็นการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อนับกับเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ในชุมชน ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์และความสามารถในการพูดภาษาได้ต่างกันต่างกัน 20 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 1 ภาษา ข
- 2) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 2 ภาษา ข-ส
- 3) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 2 ภาษา ข-ล

- 4) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 2 ภาษา ข-ท
- 5) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 3 ภาษา ข-ส-ล
- 6) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 3 ภาษา ข-ล-ท
- 7) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดได้ 4 ภาษา ข-ส-ล-ท
- 8) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 2 ภาษา ส-ข
- 9) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 2 ภาษา ส-ล
- 10) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 3 ภาษา ส-ข-ล
- 11) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 3 ภาษา ส-ล-ท
- 12) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 4 ภาษา ส-ข-ล-ท
- 13) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 1 ภาษา ล
- 14) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 2 ภาษา ล-ข
- 15) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 2 ภาษา ล-ส
- 16) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 2 ภาษา ล-ท
- 17) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 3 ภาษา ล-ข-ส
- 18) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 3 ภาษา ล-ข-ท
- 19) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 3 ภาษา ล-ส-ท
- 20) เมื่อประชาชนพูดกับเพื่อนบ้าน ลาวที่พูดได้ 4 ภาษา ล-ข-ส-ท

หมายเหตุ ภาษาที่อยู่ข้างหน้าของแต่ละคู่ภาษาคือภาษาแม่ของประชาชนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนภาษาที่เหลือเป็นภาษาอื่น ๆ ที่สามารถพูดได้อีก สำหรับเพื่อนบ้านเขมรที่พูดได้ 3 ภาษา เขมร-ลาว-ไทย และเพื่อนบ้านลาวที่พูดภาษาส่วยได้ภาษาเดียว พูดได้ 2 ภาษา ส่วย-ไทย และพูดได้ 3 ภาษา ส่วย-เขมร-ไทย เป็นจำนวนของภาษาหรือคู่ภาษาที่ผู้วิจัยไม่พบว่ามีการชนกันในชุมชนพูดได้ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นจำนวนของภาษาหรือคู่ภาษาที่สามารถทำนายได้โดยง่ายว่าไม่มีประชาชนผู้ใดพูดได้ในชุมชนแห่งนี้ ทั้งนี้ เพราะว่าเป็นไปไม่ได้ที่ประชาชน เขมรหรือส่วยจะพูดได้ในคู่ภาษาดังกล่าวโดยปราศจากการพูดภาษาลาวได้ และประชาชนส่วยทุกคนที่อยู่ในชุมชนจะพูดได้อย่างน้อย 2 ภาษาขึ้นไป ไม่มีผู้ใดพูดได้เพียงภาษาส่วยภาษาเดียว

อนึ่งหลังจากที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่า การเลือกภาษาของประชากรเมื่อพูดกับเพื่อนบ้านส่วนใหญ่แล้ว ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับผู้ฟัง 2 ประการคือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ฟัง และ 2) ความสามารถของผู้ฟังในการพูดภาษาของผู้พูดได้หรือไม่ ดังนั้นในที่นี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการศึกษาคำเลือกภาษาของประชาชนตามสถานการณ์ 6 สถานการณ์ ซึ่งสรุปได้จาก 20 สถานการณ์ที่กำหนดไว้เดิมดังนี้

- 1) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดภาษาตนได้
- 2) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้าน เขมรที่พูดภาษาตนไม่ได้
- 3) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้านส่วยที่พูดภาษาตนได้
- 4) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้านส่วยที่พูดภาษาตนไม่ได้
- 5) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้านลาวที่พูดภาษาตนได้
- 6) เมื่อประชาชนพบกับเพื่อนบ้านลาวที่พูดภาษาตนไม่ได้

ผลการศึกษารเลือกภาษาของประชาชนตาม 6 สถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยแสดงไว้
 ตอนท้ายของผลการศึกษารเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ คือ
 สถานการณ์ที่ 1 และ 2 อยู่ตอนท้ายของผลการศึกษาเมื่อพบกับเพื่อนบ้านเขมร สถานการณ์ที่ 3
 และ 4 อยู่ตอนท้ายของผลการศึกษาเมื่อพบกับเพื่อนบ้านส่วย และสถานการณ์ที่ 5 และ 6 อยู่ตอน
 ท้ายของผลการศึกษาเมื่อพบกับเพื่อนบ้านลาว และในกรณีที่ประชาชนและเพื่อนบ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
 เดียวกัน จะเลือกภาษาของกลุ่มตนและจะไม่ปรากฏการเลือกภาษาอื่น

ผลการศึกษาเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับเพื่อนบ้าน ผู้วิจัย
 แสดงไว้ในตารางที่ 19 20 และ 21 ตารางที่ 19 ใช้แสดงการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบ
 กับเพื่อนบ้านเขมร ตารางที่ 20 ใช้แสดงการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านส่วย
 และตารางที่ 21 ใช้แสดงการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านลาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 แสดงการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพูดกับเพื่อนบ้านด้วย จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานภาพ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	คนเขมร								คนลาว							
	ชาย				หญิง				ชาย				หญิง			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษา ส-ข	ข	ข/ส	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษา ส-ล	ล	ส	ส	ส	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษา ส-ข-ล	ข	ล	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษา ส-ล-ท	ล	ส	ส	ส	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษา ส-ข-ล-ท	ข	ล	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษาตนได้	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข
เพื่อนบ้านช่วยที่พูดภาษาตนไม่ได้	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล

โรงพยาบาล
มหาวิทยาลัย

ในการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับเพื่อนบ้าน ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไป คนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนที่มีการกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากคนต่างกลุ่มพูดกัน ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ผู้พูดมีดังนี้

1) คนเขมร เมื่อพูดกับคนส่วย คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ ยกเว้นคนเขมรรุ่นหนุ่มที่ส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษาส่วยกับคนส่วยมากกว่า และคนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วยเฉพาะกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ทั้งนี้เพราะคนเขมรกลุ่มเด็กส่วนใหญ่พูดภาษาส่วยไม่ได้ และเมื่อพูดกับคนลาว คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวเฉพาะกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ ยกเว้นคนเขมรรุ่นหนุ่มและกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่ส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษาลาวทั้งหมดกับคนลาวมากกว่า

2) คนส่วย เมื่อพูดกับคนเขมร คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมร ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงและคนส่วยรุ่นสาว ที่ส่วนใหญ่จะเลือกใช้ภาษาส่วยกับคนเขมรที่พูดภาษาส่วยได้มากกว่า และเมื่อพูดกับคนลาว คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนลาว ยกเว้นคนส่วยรุ่นหนุ่มที่ส่วนใหญ่จะเลือกใช้ภาษาส่วยของตนกับคนลาวที่พูดภาษาส่วยได้

การใช้ภาษาของคนส่วยที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาว เช่นนี้ สามารถกล่าวได้ว่าภาษาหลักของชุมชน (ภาษาเขมรและภาษาลาว) มีอิทธิพลต่อการเลือกภาษาของคนส่วยซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในชุมชน กล่าวคือ เมื่อคนส่วยพูดกับคนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่กว่า ส่วนใหญ่ก็จะใช้ภาษาของคนกลุ่มนั้น ๆ แทนภาษาตน ถึงแม้ว่าคนที่พูดด้วยจะพูดภาษาส่วยของตนได้ก็ตาม

3) คนลาว เมื่อพูดกับคนเขมร คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนเขมร ยกเว้นคนลาวกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาเขมรเมื่อพูดกับคนเขมรที่พูดภาษาลาวไม่ได้ และเมื่อพูดกับคนส่วย คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนส่วย ยกเว้นคนลาวกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่ส่วนใหญ่พูดภาษาส่วยได้ จะใช้ภาษาส่วยกับคนส่วยที่พูดภาษาลาวไม่ได้ เช่นเดียวกับคนลาวกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วยพอ ๆ กับภาษาเขมรกับคนส่วยที่พูดภาษาลาวไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามคนเขมรและคนส่วยในชุมชนที่พูดภาษาลาวไม่ได้ มีจำนวนอยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับทั้งคนเขมรและคนส่วย

นอกจากผลการศึกษาที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สังเกตเกี่ยวกับการเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงการใช้ภาษากับเพื่อนบ้านจากสถานการณ์จริง ๆ ด้วยพบว่า โดยทั่วไปการที่จะเลือกภาษาใดพูดกับใครนั้น จะขึ้นอยู่กับว่าผู้ใดเริ่มใช้ภาษาใดพูดก่อนและการที่จะเลือกภาษาใดกับใครนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่า

ไม่มีปัญหาในชุมชนแห่งนี้ เพราะทุกคนในชุมชนต่างก็รู้จักกันดีว่าใครมีกลุ่มชาติพันธุ์ใด และสามารถพูดหรือฟังเข้าใจภาษาอะไรได้บ้าง แต่ก็มีไม่น้อยที่ประชาชนเริ่มทักทายเพื่อนบ้านด้วยภาษาตนเองก่อน จากนั้นหากผู้ฟังตอบเป็นภาษาใดประชาชนก็จะพูดเป็นภาษานั้น ๆ ต่อ ในลักษณะเช่นนี้ถือว่าผู้พูดจะเปลี่ยนภาษาที่ใช้ไปตามผู้ฟัง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า การเลือกภาษาของประชาชนบางคนเมื่อพูดกับเพื่อนบ้านยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีก ได้แก่

- 1) อายุของผู้ฟัง เช่น พูดกับเด็กหรือผู้ใหญ่
- 2) ความเคยชินในการใช้ภาษาของผู้พูดและผู้ฟัง เช่น เคยพบกันและมีการใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งจากนั้นหากพบกันก็จะใช้ภาษานั้น ๆ อีก
- 3) ความถนัดในการใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งของผู้พูดหรือผู้ฟัง เช่น ผู้พูดเป็นคนส่วยแต่อยู่บ้านลาวเดิม อิทธิพลของภาษาหลัก (ภาษาลาว) จึงทำให้ถนัดภาษาลาวมากกว่าภาษาส่วย ดังนั้นจึงมักเลือกใช้ภาษาลาวกับเพื่อนบ้านทั่วไป
- 4) ความสนิทสนมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เช่น พูดกับคนสนิทกันใช้ภาษาหนึ่ง และพูดกับคนไม่สนิทกันใช้อีกภาษาหนึ่ง
- 5) สถานที่ เช่น ที่บ้านหนองอารีหรือบ้านลาวเดิม ที่สาธารณะหรือส่วนตัว ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน
- 6) ความเชื่อของผู้พูดว่าผู้ฟังพูดหรือฟังเข้าใจภาษานั้น ๆ ได้หรือไม่ เช่นคนลาวเชื่อว่าคนเขมรรู้ภาษาลาว คนเขมรเชื่อว่าคนส่วยรู้ภาษาเขมร หรือคนส่วยเชื่อว่าคนเขมรและคนลาวไม่รู้ภาษาส่วย เป็นต้น

3. การเลือกภาษาในแวดวงคนรู้จักต่างหมู่บ้าน

การเลือกภาษาในแวดวงคนรู้จักต่างหมู่บ้าน เป็นการเลือกภาษาของคนในหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนรู้จักที่อยู่นอกบ้าน ไม่ว่าจะมาจากที่ใดก็ตาม ประกอบด้วยสถานการณ์ 4 สถานการณ์ คือ

- 1) เมื่อคนในหมู่บ้านพูดกับคนเขมรต่างหมู่บ้าน
- 2) เมื่อคนในหมู่บ้านพูดกับคนส่วยต่างหมู่บ้าน
- 3) เมื่อคนในหมู่บ้านพูดกับคนลาวต่างหมู่บ้าน
- 4) เมื่อคนในหมู่บ้านพูดกับคนไทยต่างหมู่บ้าน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของคนในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับคนรู้จักต่างหมู่บ้าน ผู้วิจัยแสดงไว้ในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงการเลือกภาษาในหมู่บ้านเมื่อพูดคนรู้จักต่างหมู่บ้าน จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานภาพ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด								คนส่วน								คนลาว							
	คนเขมร				คนส่วน				คนส่วน				คนลาว				คนลาว							
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง				
คนเขมรต่างหมู่บ้าน	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
คนลาวต่างหมู่บ้าน	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข				
คนไทยต่างหมู่บ้าน	ข	ส	ส	ส	ข	ส	ส	ส	ข	ส	ส	ส	ข	ส	ส	ส	ข	ส	ส	ส				
	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล				
	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท				

ศูนย์วิจัยสุขภาพ
มหาวิทยาลัย

ในการเลือกภาษาของตนในหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับคนรู้จักต่างหมู่บ้าน ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนรู้จักต่างหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ส่วนกับคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์กันนั้น ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้พูด มีดังนี้

1) คนเขมรในหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนส่วยต่างหมู่บ้าน คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วย ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร เพราะส่วนใหญ่จะพูดภาษาส่วยไม่ได้ เมื่อพูดกับคนลาวต่างหมู่บ้าน คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว และเมื่อพูดกับคนไทยต่างหมู่บ้าน คนเขมรมักจะใช้ภาษาไทย ยกเว้นคนเขมรกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว เพราะส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้

2) คนส่วยในหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนต่างหมู่บ้าน คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย คือส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมร ใช้ภาษาลาวกับคนลาว และใช้ภาษาไทยกับคนไทย ยกเว้นคนส่วยรุ่นสาวและกลุ่มผู้ใหญ่เพศหญิง และกลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนไทยต่างหมู่บ้าน เพราะส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้

3) คนลาวในหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนเขมรต่างหมู่บ้าน คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิง และกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายที่ส่วนใหญ่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมรต่างหมู่บ้าน เมื่อพูดกับคนส่วยต่างหมู่บ้าน คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่สามารถพูดภาษาส่วยได้ จะใช้ภาษาส่วยกับคนส่วยต่างหมู่บ้าน และเมื่อพูดกับคนไทยต่างหมู่บ้าน คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่ส่วนใหญ่จะนิยมใช้ภาษาไทยกับคนไทย

เป็นที่น่าสังเกตว่าคนเขมรและคนลาวในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วยกับคนส่วยต่างหมู่บ้านมากกว่าคนส่วยในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคนส่วยต่างหมู่บ้านบางคนพูดภาษาเขมรไม่ได้ อีกทั้งคนส่วยจากหมู่บ้านอื่น ๆ มักจะเข้ามาในชุมชนเพื่อซื้อหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากับคนในชุมชน (เช่น นำหอมและกระเทียมมาแลกเปลี่ยนกับยาสูบซึ่งเป็นสิ่งเศรษฐกิจของชุมชนแห่งนี้) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนเขมรและคนลาวในหมู่บ้านจำเป็นต้องใช้ภาษาส่วยกับคนส่วยต่างหมู่บ้านเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทั้งในการติดต่อสื่อสารและทางการค้าเป็นสำคัญ

4. การเลือกภาษาในแวดวงแปลกหน้า

การเลือกภาษาในแวดวงคนแปลกหน้า เป็นการเลือกภาษาของคนในหมู่บ้านกับคนที่ไม่รู้จักหรือไม่เคยพบเห็นมาก่อน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเฉพาะภาษาที่คนในหมู่บ้านเมื่อเริ่มพูดกับคนแปลกหน้าก่อนเป็นสำคัญ ผลการศึกษากการเลือกภาษาของคนในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับคนแปลกหน้าผู้วิจัยแสดงไว้ในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 แสดงการเลือกภาษาของคนในหมู่บ้านเมื่อพูดกับคนแปลกหน้า จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานการณ์	คนเขมร								คนลาว							
	ชาย				หญิง				ชาย				หญิง			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
การใช้ภาษา : ผู้มี																
คนแปลกหน้า	ก	ล	ข	ง	ด	ค	จ	ช	ด	ค	จ	ช	ด	ค	จ	ช

คู่มือการวิจัยทางภาษาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวเมื่อพูดกับคนแปลกหน้า ยกเว้นคนเขมรจะมีความแตกต่างจากคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ตรงที่ว่า การใช้ภาษาของคนเขมรกับคนแปลกหน้าจะแตกต่างกันไปตามเพศและอายุ กล่าวคือ คนเขมรเพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนแปลกหน้า ขณะที่คนเขมรเพศหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร แสดงให้เห็นว่าคนเขมรเพศหญิงมีความถนัดที่จะใช้ภาษาเขมรของตนกับคนแปลกหน้ามากกว่า ส่วนความแตกต่างตามอายุของคนเขมร (ทั้งเพศชายและเพศหญิง) พบว่า คนเขมรกลุ่มเด็กส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย คนเขมรกลุ่มหนุ่มสาวจะใช้ภาษาลาว และคนเขมรกลุ่มผู้สูงอายุจะใช้ภาษาเขมรของตนเมื่อเริ่มพูดกับคนแปลกหน้า

นอกจากผลการศึกษากล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า การเลือกภาษาใช้กับคนแปลกหน้าของคนในหมู่บ้าน ยังต้องอาศัยการสังเกตบุคลิกลักษณะของคนแปลกหน้าอีกด้วย โดยหากว่ามีลักษณะท่าทางเหมือนคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด คนในหมู่บ้านก็จะเลือกใช้ภาษานั้น (หากพูดได้) และจากการบอกเล่าของประชาชนทั่วไปกล่าวไว้ว่า คนเขมรส่วนใหญ่มีผิวคล้ำ ส่วนคนลาวมีผิวขาวและใบหน้าแบนกว่า เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากดูลักษณะท่าทางไม่ออกว่าเป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด คนในหมู่บ้านจะเริ่มพูดด้วยภาษาหนึ่งก่อน และหากผู้ฟังพูดภาษาอะไรตอบมาผู้พูดก็จะเปลี่ยนเป็นภาษานั้น ๆ

5. การเลือกภาษาในเวดวงที่วัด

การเลือกภาษาในเวดวงที่วัด เป็นการเลือกภาษาของทั้งพระและฆราวาสที่วัดหนองอาร์* ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพระพูดกับพระ พระพูดกับฆราวาส ฆราวาสพูดกับพระ และฆราวาสพูดกับฆราวาสด้วยกันเอง

5.1 พระพูดกับพระ

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพระพูดกับพระด้วยกันที่วัดมี 3 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อพระพูดกับพระเขมร
- 2) เมื่อพระพูดกับพระส่วย
- 3) เมื่อพระพูดกับพระลาว

* วัดหนองอาร์มีพระภิกษุจำพรรษาอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 6 รูป เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร 3 รูป ส่วย 1 รูป และลาว 2 รูป (สถิติ มีนาคม 2531) และผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มประชากรพระทั้ง 6 รูป นอกเหนือจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษา

ผลการศึกษาศึกษาการเลือกภาษาของพระเมื่อนุ้ดกับพระด้วยกัน แสดงไว้ในตารางที่ 24 ซึ่งตารางประกอบด้วย 4 ช่องด้วยกันคือ ช่องแรกทางซ้ายมือใช้แสดงสถานการณ์การใช้ภาษา (ผู้ฟัง) ช่องที่ 2 ใช้แสดงภาษาที่พระเขมรเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อนุ้ดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก ช่องที่ 3 ใช้แสดงภาษาที่พระส่วยเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อนุ้ดกับผู้ฟังตามระบุในช่องแรก และช่องที่ 4 ใช้แสดงภาษาที่พระลาวเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อนุ้ดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก

ในการศึกษาการเลือกภาษาของพระส่วย จะไม่ปรากฏมีข้อมูลการเลือกใช้ภาษาในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อนุ้ดกับพระส่วยด้วยกัน เนื่องจากมีพระกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย 1 รูปเท่านั้น

ตารางที่ 24 แสดงการเลือกภาษาของพระเมื่อนุ้ดกับพระด้วยกันที่วัด จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด		
	พระเขมร	พระส่วย	พระลาว
พระเขมร	๒	๒	๑
พระส่วย	๑	-	๑
พระลาว	๑	๑	๑

ในการศึกษาการเลือกภาษาของพระเมื่อนุ้ดกับพระด้วยกันที่วัด ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปพระส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนเมื่อนุ้ดกับพระที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และเมื่อนุ้ดกับพระที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกันแล้ว พบว่า พระเขมรและพระส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของพระที่พูดด้วย คือ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับพระเขมร ใช้ภาษาส่วยกับพระส่วย และใช้พระลาวกับพระลาว แต่สำหรับพระลาวแล้ว ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งหมด ไม่ว่าจะพูดกับพระกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตาม

นอกจากนี้พระทุกรูปจะสวดเป็นภาษาบาลี และเทศนาสั่งสอนเป็นภาษาไทย

5.2. พระพูดกับภรรยา

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพระพูดกับภรรยาที่วัดมี 26
 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อนุ้ดกับเพื่อนบ้าน ในข้อที่ 2
 ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงการเลือกภาษาของพระเมื่อนุดกับขรราวาสที่วัด จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด	พระเขมร	พระส่วย	พระลาว
ขรราวาสเขมรที่พูด	ข	ข	ข	ล
"	ข-ส	ข	ข/ส	ล
"	ข-ล	ข	ข	ล
"	ข-ท	ข	ข	ล
"	ข-ส-ล	ข	ข/ส	ล
"	ข-ล-ท	ข	ข	ล
"	ข-ส-ล-ท	ข	ข/ส	ล
ขรราวาสเขมรที่พูดภาษาตนได้	ข	ข	ข/ส	ล
"	ไม่ได้	-	ข	ล
ขรราวาสส่วยที่พูด	ส-ข	ข	ส	ล
"	ส-ล	ล	ส	ล
"	ส-ข-ล	ข	ส	ล
"	ส-ล-ท	ล	ส	ล
"	ส-ข-ล-ท	ข	ส	ล
ขรราวาสส่วยที่พูดภาษาตนได้	ข	ข	ส	ล
"	ไม่ได้	ล	-	ล
ขรราวาสลาวที่พูด	ล	ล	ล	ล
"	ล-ข	ล	ล	ล
"	ล-ส	ล	ล	ล
"	ล-ท	ล	ล	ล
"	ล-ข-ส	ล	ล	ล
"	ล-ข-ท	ล	ล	ล
"	ล-ส-ท	ล	ล	ล
"	ล-ข-ส-ท	ล	ล	ล
ขรราวาสลาวที่พูดภาษาตนได้	ล	ล	ล	ล
"	ไม่ได้	ล	ล	-

ในการเลือกภาษาของพระเมื่อพบกับขรवासที่มีกลุ่มชาติพันธุ์และความสามารถในการพูดภาษาได้ต่างกันที่วัด ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปพระส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนเมื่อพบกับขรवासที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากพบกับขรवासที่ต่างกลุ่มชาติพันธุ์กัน ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของพระมีดังนี้

1) พระเขมร เมื่อพบกับขรवासส่วย พระเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับขรवासส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับขรवासส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และเมื่อพบกับขรवासลาวพระเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

2) พระส่วย เมื่อพบกับขรवासเขมร พระส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอบอกกับภาษาส่วยเมื่อพบกับขรवासเขมรที่พูดภาษาส่วยได้ และจะใช้ภาษาเขมรเฉพาะกับขรवासเขมรที่พูดภาษาส่วยไม่ได้ และเมื่อพบกับขรवासลาว พระส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

3) พระลาว ไม่ว่าจะพบกับขรवासเขมรหรือส่วย พระลาวมีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาลาว

5.3 ขรवासพูดกับพระ

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อขรवासพูดกับพระที่วัดมี 3 สถานการณ์คือ

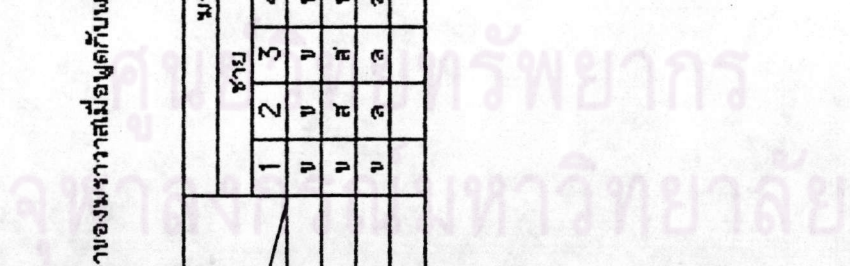
- 1) เมื่อขรवासพูดกับพระเขมร
- 2) เมื่อขรवासพูดกับพระส่วย
- 3) เมื่อขรवासพูดกับพระลาว

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของขรवासกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับพระที่วัด แสดงไว้ในตารางที่ 26

ในกรณีที่ประชากร ไม่มีประสบการณ์ในการพบกับพระกลุ่มชาติพันธุ์ใดกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ในข้อมูลจะไม่ปรากฏมีการเลือกภาษาของขรवासเมื่อพบกับพระกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ

ตารางที่ 26 แสดงการเลือกภาษาของนรवारสเมื่อพูดกับพระที่วัด จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ เขต และอายุ

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	นรวารสขมมร						นรวารส่วย						นรวารสลาว					
	ชาย		หญิง		ชาย		หญิง		ชาย		หญิง		ชาย		หญิง			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
พระขมมร	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข		
พระส่วย	ข	ส	ส	ข	ข	ข	ส	ส	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข		
พระลาว	ข	ล	ล	ข	ล	ล	ข	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล		

ในการเลือกภาษาของขรราวาสกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับพระที่วัด ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปขรราวาสส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนเมื่อพูดกับพระที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากพูดกับพระต่างกลุ่มชาติพันธุ์กันแล้ว ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของขรราวาสมีดังนี้

- 1) ขรราวาสเขมร เมื่อพูดกับพระส่วย ขรราวาสเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นขรราวาสเขมรรุ่นหนุ่ม และกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่ส่วนใหญ่จะนิยมใช้ภาษาส่วยกับพระส่วยมากกว่า และเมื่อพูดกับพระลาว ขรราวาสเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นขรราวาสเขมรกลุ่มเด็กเพศชาย และขรราวาสเขมรรุ่นสาว ที่ส่วนใหญ่ถนัดจะใช้ภาษาเขมรของตนกับพระลาวมากกว่า
- 2) ขรราวาสส่วย เมื่อพูดกับพระเขมร ขรราวาสส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นขรราวาสส่วยกลุ่มเด็กเพศชายและกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะนิยมจะใช้ภาษาลาว และขรราวาสส่วยกลุ่มเด็กเพศหญิงที่ส่วนใหญ่ถนัดจะใช้ภาษาส่วยของตนกับพระเขมรมากกว่า เมื่อพูดกับพระลาว ขรราวาสส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 3) ขรราวาสลาว เมื่อพูดกับพระเขมรและพระส่วย ขรราวาสลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นขรราวาสลาวกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่ส่วนใหญ่จะนิยมจะใช้ภาษาส่วยกับพระส่วยมากกว่า

5.4 ขรราวาสพูดกับขรราวาส

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อขรราวาสพูดกับขรราวาสด้วยกันที่วัด ขณะมาทำบุญร่วมกันในวันพระหรือวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่าง ๆ มี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพูดกับเพื่อนบ้านในข้อ 2 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ก็ยิ่งเหมือนกันอีกด้วย กล่าวคือ โดยทั่วไปคนจะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่เมื่อพูดกับคนต่างกลุ่ม การเลือกภาษาของคนเขมรขึ้นอยู่กับความจริงที่ว่าผู้ฟังพูดภาษาของกลุ่มตนได้หรือไม่ เช่นกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรด้วย แต่หากพูดภาษาเขมรไม่ได้ คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาของผู้ฟังคือภาษาส่วยและลาวตามลำดับ ส่วนคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

6. การเลือกภาษาในเวดวงโรงเรียน

การเลือกภาษาในเวดวงโรงเรียน เป็นการเลือกภาษาของทั้งครู ภารโรง นักเรียน และประชาชนทั่วไป ที่โรงเรียนบ้านหนองอารี* ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษา เมื่อครูและภารโรงพูดกับครูและภารโรง ครูและภารโรงพูดกับนักเรียน นักเรียนพูดกับครูและภารโรง นักเรียนพูดกับนักเรียน ครูและภารโรงพูดกับประชาชน ประชาชนพูดกับครูและภารโรง นักเรียนพูดกับประชาชน ประชาชนพูดกับนักเรียน และประชาชนพูดกับประชาชน

6.1 ครูและภารโรงพูดกับครูและภารโรง

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อครูและภารโรงพูดกับครูและภารโรงด้วยกันที่โรงเรียน มี 5 สถานการณ์ด้วยกัน คือ

- 1) เมื่อครูและภารโรงพูดกับครู เขมร
- 2) "-----" ส่วย
- 3) "-----" ลาว
- 4) "-----" ไทย
- 5) "-----" ภารโรงลาว

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของครูและภารโรงเมื่อพูดกับครู-ภารโรงด้วยกันที่โรงเรียน แสดงไว้ในตารางที่ 27 ซึ่งตารางประกอบด้วย 6 ช่องด้วยกันคือ ช่องแรกของซ้ายมือ ใช้แสดงสถานการณ์การใช้ภาษา (ผู้ฟัง) ช่องที่ 2 ใช้แสดงภาษาที่ครู เขมร เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก ช่องที่ 3 ใช้แสดงภาษาที่ครู ส่วย เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก ช่องที่ 4 ใช้แสดงภาษาที่ครู ลาว เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก ช่องที่ 5 ใช้แสดงภาษาที่ครู ไทย เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก และช่องที่ 6 ใช้แสดงภาษาที่ภารโรงลาว เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก

* โรงเรียนบ้านหนองอารีมีครูที่ทำการสอนทั้งสิ้น 14 คน (สถิติ มีนาคม 2530) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร 2 คน ส่วย 1 คน ลาว 8 คน และไทย 3 คน และมีภารโรงกลุ่มชาติพันธุ์ ลาว 1 คน และผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มประชากรครูและภารโรง ทั้ง 15 คน นอกเหนือจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ทั้งนี้ เพื่อจะได้ภาพรวมเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่โรงเรียนทั้งหมด

ในการนี้การเลือกภาษาของครูช่วย จะไม่ปรากฏข้อมูลการเลือกใช้ในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพูดกับครูช่วยด้วยกัน ทั้งนี้เพราะมีครูกลุ่มชาติพันธุ์ช่วย 1 คนเท่านั้น เช่นเดียวกับการเลือกภาษาของภารโรงลาว ไม่มีข้อมูลการเลือกใช้ในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพูดกับภารโรงลาว

ตารางที่ 27 แสดงการเลือกภาษาของครูและภารโรงเมื่อพูดกับครูและภารโรงด้วยกันที่โรงเรียนจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด				
	ครูเขมร	ครูช่วย	ครูลาว	ครูไทย	ภารโรงลาว
ครูเขมร	ล	ล	ล	ท	ล
ครูช่วย	ล	-	ล	ท	ล
ครูลาว	ล	ล	ล	ท	ล
ครูไทย	ท	ท	ท	ท	ล
ภารโรงลาว	ล	ล	ล	ท	-

ในการเลือกภาษาของครูและภารโรง ครูและภารโรงเมื่อพูดกับครูและภารโรงด้วยกันที่โรงเรียน ผู้วิจัยพบว่า ครูและภารโรงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับครูและภารโรงด้วยกัน ยกเว้นเมื่อครูอื่น ๆ พูดกับครูไทย หรือครูไทยพูดกับครูอื่น ๆ และภารโรง จะใช้ภาษาไทยทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะครูไทยพูดได้เพียงภาษาไทยภาษาเดียว

6.2 ครูและภารโรงพูดกับนักเรียน

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อครูและภารโรงพูดกับนักเรียนที่โรงเรียนมี 2 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อครูพูดกับนักเรียนในห้อง
- 2) เมื่อครูและภารโรงพูดกับนักเรียนนอกห้อง

ผลการศึกษากการเลือกภาษาของครูและภารโรงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับนักเรียนที่โรงเรียน แสดงไว้ในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แสดงการเลือกภาษาของครูและภารโรงเมื่อพบกับนักเรียนที่โรงเรียน จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ์ การใช้ภาษา :	ผู้พูด		ครูลาว	ครูไทย	ภารโรง
	ครูเขมร	ครูส่วย			
นักเรียน ในห้องเรียน	ท	ท	ท	ท	-
นักเรียน นอกห้องเรียน	ท/ล	ท	ท	ท	ล

ในการเลือกภาษาของครูและภารโรงเมื่อพบกับนักเรียนที่โรงเรียน ผู้วิจัยพบว่า ครูทุกคนจะใช้ภาษาไทยในการสอนนักเรียนและพบกับนักเรียนในห้องเรียน ส่วนนอกห้องเรียนนั้นครูส่วนใหญ่ก็จะใช้ภาษาไทยเช่นกัน ยกเว้นครูเขมรที่มีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาลาวเมื่อพบกับเด็กนอกห้องเรียน ส่วนภารโรงเมื่อพบกับนักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

นอกจากการศึกษาข้างต้นแล้วผู้วิจัยยังได้สังเกตการใช้ภาษาของครูในโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งพบว่าครูจะใช้ภาษาไทยในการสอนและพบกับนักเรียนในห้องเรียน แต่ก็มีบางครั้งที่มีการใช้ภาษาลาวบ้าง เช่นในการที่หยอกล้อหรือพูดเล่นเป็นต้น สำหรับชั้นเด็กเล็กหรือประถมปีที่ 1 ซึ่งรับเด็กที่มีอายุ 6 และ 7 ปีตามลำดับ พบว่าครูผู้สอนประจำชั้นยังมีการใช้ภาษาลาวและเขมรกับเด็กบ้างในห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนบางคนที่ยังปรับตัวในการใช้ภาษาไทยไม่ได้

6.3 นักเรียนพบกับครูและภารโรง*

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อนักเรียนพบกับครูและภารโรงมี 3 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อนักเรียนพบกับครูในห้องเรียน
- 2) "-----" นอกห้องเรียน
- 3) เมื่อนักเรียนพบกับภารโรง

* กลุ่มประชากรนักเรียนในที่นี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจากประชากรกลุ่มชาติพันธุ์และเพศต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มอายุ 5-15 ปี และกำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนบ้านหนองอารี

ผลการศึกษการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับครูและภารโรงที่โรงเรียน แสดงไว้ในตารางที่ 29 ซึ่งประกอบด้วย 4 ช่องด้วยกัน ช่องแรกทางซ้ายมือใช้แสดงสถานการณ์การใช้ภาษา (ผู้ฟัง) ช่องที่ 2 ใช้แสดงภาษาที่เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดโดยนักเรียน เขมรเมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก จำแนกตามเพศ ช่องที่ 3 ใช้แสดงภาษาที่เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดโดยนักเรียนส่วย เมื่อพูดกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก จำแนกตามเพศ และช่องที่ 4 ใช้แสดงภาษาที่เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดโดยนักเรียนลาว เมื่อพูดกับผู้ฟังตามระบุในช่องแรก จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 29 แสดงการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับครูและภารโรงที่โรงเรียน จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และเพศ

สถานการณ์ การใช้ภาษา:ผู้ฟัง	ผู้พูด		นักเรียนส่วย		นักเรียนลาว	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ครู ในห้องเรียน	ท	ท	ท	ท	ท	ท
ครู นอกโรงเรียน	ท	ท	ท	ท	ท	ท
ภารโรง	ท	ล	ท	ล	ท/ล	ล

ในการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับครูและภารโรงที่โรงเรียน ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยพูดกับครูทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนการพูดกับภารโรงพบว่า มีการใช้ภาษาต่างกันระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตาม จะมีการใช้ภาษาเหมือนกันในเพศเดียวกัน กล่าวคือ นักเรียนชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยเมื่อพูดกับภารโรง ส่วนนักเรียนหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

นอกจากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยยังได้สังเกตเกี่ยวกับการใช้ภาษาของนักเรียนในห้องเรียนอีกด้วย ซึ่งพบว่า นักเรียนจะใช้ภาษาไทยเฉพาะเมื่อพูดกับครู หรืออยู่ต่อหน้าครู และจะใช้ภาษาอื่น ๆ เมื่อพูดกับเพื่อน ๆ ดังที่จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

6.4 นักเรียนพูดกับนักเรียน

สถานการณ์การใช้ภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับนักเรียนด้วยกันที่โรงเรียน มี 18

สถานการณ์*	คือ	ภาษา	ที่พูดได้	สถานที่
1)	เมื่อนักเรียนพูดกับเพื่อนนักเรียน	2 ภาษา	ข-ท	ในห้องเรียน
2)	"-----"	3 ภาษา	ข-ล-ท	"
3)	"-----"	4 ภาษา	ข-ส-ล-ท	"
4)	เมื่อนักเรียนพูดกับเพื่อนนักเรียน	3 ภาษา	ส-ล-ท	"
5)	"-----"	4 ภาษา	ส-ข-ล-ท	"
6)	เมื่อนักเรียนพูดกับเพื่อนนักเรียน	2 ภาษา	ล-ท	"
7)	"-----"	3 ภาษา	ล-ข-ท	"
8)	"-----"	3 ภาษา	ล-ส-ท	"
9)	"-----"	4 ภาษา	ล-ข-ส-ท	"
10)	เมื่อนักเรียนพูดกับนักเรียน	2 ภาษา	ข-ท	นอกห้องเรียน
11)	"-----"	3 ภาษา	ข-ล-ท	"
12)	"-----"	4 ภาษา	ข-ส-ล-ท	"
13)	เมื่อนักเรียนพูดกับนักเรียน	3 ภาษา	ส-ล-ท	"
14)	"-----"	4 ภาษา	ส-ข-ล-ท	"
15)	เมื่อนักเรียนพูดกับนักเรียน	2 ภาษา	ล-ท	"
16)	"-----"	3 ภาษา	ล-ข-ท	"
17)	"-----"	3 ภาษา	ล-ส-ท	"
18)	"-----"	4 ภาษา	ล-ข-ส-ท	"

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับนักเรียนด้วยกันที่โรงเรียน
แสดงไว้ในตารางที่ 30

* สำหรับคู่ภาษาที่จะปรากฏต่อไปนี้ เป็นเฉพาะคู่ภาษาที่นักเรียนสามารถพูดได้เท่านั้น

ตารางที่ 30 แสดงการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับนักเรียนด้วยกันที่โรงเรียน จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และเพศ

ผู้พูด สถานการณ์การใช้ภาษา: ผู้ฟัง	นักเรียนเขมร				นักเรียนส่วย				นักเรียนลาว			
	ชาย		หญิง		ชาย		หญิง		ชาย		หญิง	
	ใน ห้อง	นอก ห้อง	ใน ห้อง	นอก ห้อง	ใน ห้อง	นอก ห้อง	ใน ห้อง	นอก ห้อง	ใน ห้อง	นอก ห้อง	ใน ห้อง	นอก ห้อง
นักเรียนเขมร ผู้พูด ข-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล
นักเรียนเขมร ผู้พูด ข-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล
นักเรียนเขมร ผู้พูด ข-ส-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล
นักเรียนส่วย ผู้พูด ส-ล-ท	ล	ล	ล	ล	ส	ส	ส	ส	ล	ล	ล	ล
นักเรียนส่วย ผู้พูด ส-ข-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ส	ส	ส	ส	ล	ล	ล	ล
นักเรียนลาว ผู้พูด ล-ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
นักเรียนลาว ผู้พูด ล-ข-ท	ข	ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
นักเรียนลาว ผู้พูด ล-ส-ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
นักเรียนลาว ผู้พูด ล-ข-ส-ท	ข	ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล

ในการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพูดกับนักเรียนด้วยกันที่โรงเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียนผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไป นักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับเพื่อนนักเรียนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากพูดกับนักเรียนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียนผู้พูดมีดังนี้

1) นักเรียนเขมร เมื่อพูดกับนักเรียนลาว ทั้งในและนอกห้องเรียน นักเรียนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และเมื่อพูดกับนักเรียนลาวทั้งในห้องและนอกห้องเรียน นักเรียนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้

2) นักเรียนลาว เมื่อพูดกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ใดนักเรียนลาวส่วนใหญ่ก็จะใช้ภาษานั้น ทั้งในและนอกห้องเรียน คือ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนลาว

3) นักเรียนลาว ไม่ว่าจะพูดกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ใด นักเรียนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ทั้งในและนอกห้องเรียน

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานการณ์การใช้ภาษาของนักเรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งในและนอกห้องเรียนส่วนใหญ่เหมือนกัน

6.5 ครูและภารโรงพูดกับประชาชน

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อครูและภารโรงพูดกับประชาชนทั่วไปที่โรงเรียนมี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพูดกับเพื่อนบ้านในข้อที่ 2 ผลการศึกษาแสดงไว้ในตารางที่ 31

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 แสดงการเลือกภาษาของครูและภารโรงเมื่อพูดกับประชาชนทั่วไปที่โรงเรียน จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ์ การใช้ภาษา: ผู้ฟัง	ผู้พูด	ครูเขมร	ครูส่วย	ครูลาว	ครูไทย	ภารโรง
คนเขมรที่พูด	ข	ข	ข	ล	ท	ล
"	ข-ส	ข	ข	ล	ท	ล
"	ข-ล	ข	ข	ล	ท	ล
"	ข-ท	ข	ข	ล	ท	ล
"	ข-ส-ล	ข	ข	ล	ท	ล
"	ข-ล-ท	ข	ข	ล	ท	ล
"	ข-ส-ล-ท	ข	ข	ล	ท	ล
คนเขมรที่พูดภาษาตนได้	ข	ข	ข	ล	ท	ล
"	ไม่ได้	-	ข	ล	ท	ล
คนส่วยที่พูด	ส-ข	ข	ข	ล	ท	ล
"	ส-ล	ล	ส	ล	ท	ล
"	ส-ข-ล	ข/ล	ข	ล	ท	ล
"	ส-ล-ท	ล	ส	ล	ท	ล
"	ส-ข-ล-ท	ข/ล	ข	ล	ท	ล
คนส่วยที่พูดภาษาตนได้	ข	ข	ข	ล	ท	ล
"	ไม่ได้	ล	-	ล	ท	ล
คนลาวที่พูด	ล	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ข	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ส	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ท	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ข-ส	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ข-ท	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ส-ท	ล	ล	ล	ท	ล
"	ล-ข-ส-ท	ล	ล	ล	ท	ล
คนลาวที่พูดภาษาตนได้	ล	ล	ล	ล	ท	ล
"	ไม่ได้	ล	ล	-	ท	-

ในการเลือกภาษาของครูและภารโรงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับประชาชนทั่วไปที่โรงเรียน ผู้วิจัยพบว่า ครูลาว ภารโรงลาว และครูไทย ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาของตนไม่ว่าจะพูดกับคนกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตาม แต่สำหรับครูเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมรและคนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้และคนลาว ส่วนครูส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมรและคนส่วยที่พูดเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยเฉพาะกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาว

6.6 ประชาชนพูดกับครูและภารโรง

สถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนทั่วไปเมื่อพูดกับครูและภารโรงที่โรงเรียนมี 5 สถานการณ์ คือ

- 1) เมื่อประชาชนพูดกับครูเขมร
- 2) "-----"ครูส่วย
- 3) "-----"ครูลาว
- 4) "-----"ครูไทย
- 5) "-----"ภารโรงลาว

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับครูและภารโรงที่โรงเรียน ผู้วิจัยแสดงไว้ในตารางที่ 32

ในกรณีที่ประชาชนไม่มีประสบการณ์ในสถานการณ์การใช้ภาษาใด จะไม่ปรากฏข้อมูลการเลือกภาษาของประชาชนในสถานการณ์การใช้ภาษานั้น ๆ

ตารางที่ 32 แสดงการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับครูและภารโรงที่โรงเรียน จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	คนเขมร						คนลาว										
	ชาย			หญิง			ชาย			หญิง							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
ครูเขมร	ท	ข	ข	ล	ข/ล	ข	ข	ข	ข	ข/ล	ข/ล	ข	-	ล	ล	ล	ล
ครูลาว	ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล/ท	ล	-	ล	ล	ล	ล
ครูไทย	ท	ท	ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	-	ท	ท	ล	ล
ภารโรง	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	-	ล	ล	ล	ล

พยาก
วิทยาลัย

ในการเลือกภาษาของประชาชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับครูและภารโรงที่โรงเรียน ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของประชาชนนั้นดังนี้

1) คนเขมร เมื่อพบกับครูเขมร คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว เมื่อพบกับครูส่วย คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และกลุ่มเด็กหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอ ๆ กับลาว เมื่อพบกับครูลาว คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วยใหญ่จะใช้ภาษาไทย เมื่อพบกับครูไทย คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยพอ ๆ กับภาษาลาว โดยที่คนเขมรเพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยมากกว่า ยกเว้นกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ส่วนคนเขมรหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวมากกว่า ยกเว้นคนรุ่นสาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และเมื่อพบกับภารโรงลาว คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว เป็นที่น่าสังเกตว่าคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับครูทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าคนเขมรกลุ่มเด็กดังกล่าวส่วนใหญ่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน จึงยังมีความเคยชินกับการใช้ภาษาไทยกับครูอยู่

2) คนส่วย เมื่อพบกับครูเขมร คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว เมื่อพบกับครูส่วย คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยรุ่นหนุ่มที่ส่วนใหญ่จะใช้น้อยกว่า เมื่อพบกับครูลาว คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว เมื่อพบกับครูไทย คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว และเมื่อพบกับภารโรงลาว คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

3) คนลาว เมื่อพบกับครูเขมร ครูส่วย ครูลาว และภารโรงลาว คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับครูลาว และเมื่อพบกับครูไทยคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย ยกเว้นคนลาวกลุ่มผู้ใหญ่หญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

จากที่กล่าวมาทั้งหมดหากพิจารณาส่วนรวมแล้ว พบว่าโดยทั่วไปประชาชนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับครู แม้ว่าพบกับคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันก็ยังมีการใช้ภาษาลาวแทนอยู่ไม่น้อย ซึ่งจะต่างจากการใช้ภาษากับชาวบ้านด้วยกันทั่ว ๆ ไป จึงสามารถกล่าวได้ว่าการเลือกภาษาของประชาชนจะแตกต่างกันไปตามฐานะทางสังคมของผู้ที่พูดด้วย กล่าวคือการเลือกภาษาใช้กับครูจะต่างจากการเลือกภาษาใช้กับชาวบ้านด้วยกัน

6.7 นักเรียนพบกับประชาชน

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อนักเรียนพบกับประชาชนทั่วไปที่โรงเรียน มี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านในข้อที่ 2 ผลการศึกษาแสดงไว้ในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 แสดงการเลือกภาษาของนักเรียนเมื่อพบกับประชาชนทั่วไปที่โรงเรียน จำแนกตาม
กลุ่มชาติพันธุ์และเพศ

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด	นักเรียนเขมร		นักเรียนส่วย		นักเรียนลาว	
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
คนเขมรที่พูด	ข	ข	ข	ข	ข	ล	ล
"	ข-ส	ข	ข	ข	ส/ข	ล	ล
"	ข-ล	ข	ข	ข	ข	ล	ล
"	ข-ท	ข	ข	ข	ข	ล	ล
"	ข-ส-ล	ข	ข	ข	ข	ล	ล
"	ข-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ล	ล
"	ข-ส-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ล	ล
คนเขมรที่พูดภาษาตนได้		ข	ข	ข	ข	ล	ล
"	ไม่ได้	-	-	ข	ข	ล	ล
คนส่วยที่พูด	ส-ข	ข	ข	ส	ส	ล	ล
"	ส-ล	ล	ล	ส	ส	ล	ล
"	ส-ข-ล	ข	ข	ส	ส	ล	ล
"	ส-ล-ท	ล	ล	ส	ส	ล	ล
"	ส-ข-ล-ท	ข	ข	ส	ส	ล	ล
คนส่วยที่พูดภาษาตนได้		ข	ข	ส	ส	ล	ล
"	ไม่ได้	ล	ล	-	-	ล	ล
คนลาวที่พูด	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
"	ล-ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล
"	ล-ส	ล	ล	ล	ล	ล	ล
"	ล-ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล
"	ล-ข-ส	ข	ข	ล	ล	ล	ล
"	ล-ข-ท	ข	ข	ล	ล	ล	ล
"	ล-ส-ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล
"	ล-ข-ส-ท	ข	ข	ล	ล	ล	ล
คนลาวที่พูดภาษาตนได้		ข	ข	ล	ล	ล	ล
"	ไม่ได้	ล	ล	ล	ล	-	-

ในการเลือกภาษาของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับประชาชนทั่วไปที่โรงเรียน ผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปนักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากพบกับคนต่างกลุ่มกัน ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียนมีดังนี้

- 1) นักเรียนเขมร เมื่อพบกับคนส่วย นักเรียนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และเมื่อพบกับคนลาว นักเรียนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้
- 2) นักเรียนส่วย เมื่อพบกับคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด นักเรียนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์นั้น คือ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาว
- 3) นักเรียนลาว ไม่ว่าจะพบกับคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด นักเรียนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

6.8 ประชาชนพบกับนักเรียน

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อประชาชนพบกับนักเรียนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์และความสามารถในการพูดภาษาได้ต่าง ๆ กันที่โรงเรียนมี 9 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อประชาชนพบกับนักเรียนเขมรที่พูดได้ 2 ภาษา ข-ท
- 2) "-----" 3 ภาษา ข-ล-ท
- 3) "-----" 4 ภาษา ข-ส-ล-ท
- 4) เมื่อประชาชนพบกับนักเรียนส่วยที่พูดได้ 3 ภาษา ส-ล-ท
- 5) "-----" 4 ภาษา ส-ข-ล-ท
- 6) เมื่อประชาชนพบกับนักเรียนลาวที่พูดได้ 2 ภาษา ล-ท
- 7) "-----" 3 ภาษา ล-ข-ท
- 8) "-----" 3 ภาษา ล-ส-ท
- 9) "-----" 4 ภาษา ล-ข-ส-ท

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับนักเรียนที่โรงเรียนแสดงไว้ในตารางที่ 34

ในกรณีที่ประชาชนไม่มีประสบการณ์ในสถานการณ์การใช้ภาษาใด จะไม่ปรากฏข้อมูลการเลือกภาษาของประชาชนในสถานการณ์การใช้ภาษานั้น ๆ

ตารางที่ 34 แสดงทางเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพูดกับนักเรียนที่โรงเรียน จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานการณ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	คนเขมร												คนลาว											
	ชาย						หญิง						ชาย						หญิง					
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
นักเรียนเขมรที่พูดภาษาข-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนเขมรที่พูดภาษาข-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนเขมรที่พูดภาษาข-ส-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนลาวที่พูดภาษาส-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนลาวที่พูดภาษาส-ข-ล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนลาวที่พูดภาษาล-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนลาวที่พูดภาษาล-ข-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนลาวที่พูดภาษาล-ส-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	
นักเรียนลาวที่พูดภาษาล-ข-ส-ท	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	

ในการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับนักเรียนที่โรงเรียน ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้คนมีดังนี้

- 1) คนเขมร เมื่อพบกับเด็กนักเรียนเขมร คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร เมื่อพบกับนักเรียนส่วยคนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วยกับนักเรียนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว และจะใช้ภาษาเขมรส่วนใหญ่กับนักเรียนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ ยกเว้นคนส่วยรุ่นหนุ่ม และกลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วย และเมื่อพบกับนักเรียนลาว คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและหญิงและรุ่นสาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรได้
- 2) คนส่วย เมื่อพบกับนักเรียนเขมร คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กเพศชาย และกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนเขมรที่พูดภาษาลาวได้ เมื่อพบกับนักเรียนส่วย คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาส่วย ยกเว้นคนส่วยกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และคนส่วยกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนส่วย และเมื่อพบกับนักเรียนลาว คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 3) คนลาว ไม่ว่าจะพบกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ใด คนลาวมักจะใช้ภาษาลาว

6.9 ประชาชนพบกับประชาชน

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อประชาชนพบกับประชาชนด้วยกันที่โรงเรียน ขณะมาทำกิจการร่วมกันที่โรงเรียน เช่น ประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น มี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านในข้อ 2 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ยังเหมือนกันอีกด้วย กล่าวคือโดยทั่วไปคนจะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกันคนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยและภาษาลาวกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ ตามลำดับ ส่วนคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

7. การเลือกภาษาในเวดวงที่สถานื่อนามัย

การเลือกภาษาในเวดวงที่สถานื่อนามัย เป็นการเลือกภาษาของทั้งเจ้าหน้าที่ อนามัยและผู้มารับบริการที่สถานื่อนามัยหนองอาร์* ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อเจ้าหน้าที่ พูดยกกับเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่พุดกับผู้มารับบริการ ผู้มารับบริการพุดกับเจ้าหน้าที่ และผู้มารับบริการ พุดกับผู้มารับบริการ

7.1 เจ้าหน้าที่พุดกับเจ้าหน้าที่

ในสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อเจ้าหน้าที่พุดกับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน ผลการ ศึกษาของผู้วิจัยพบว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ทั้ง 2 พุดกัน จะใช้ภาษาลาวทั้งหมด ทั้งนี้เป็นเพราะเจ้าหน้าที่หญิงลาวพุดและฟังเข้าใจได้เพียง 2 ภาษาคือ ลาว-ไทย เจ้าหน้าที่ชายเขมรจึงเลือกใช้ภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาแม่ของเจ้าหน้าที่หญิงในการพุดคุยกัน ทั้งนี้เพราะตัวเองสามารถพุดและฟัง เข้าใจได้ทั้ง 4 ภาษา

7.2 เจ้าหน้าที่พุดกับผู้มารับบริการ

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาของเจ้าหน้าที่อนามัยเมื่อพุดกับผู้มารับบริการ ที่สถานื่อนามัยมี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพุด กับเพื่อนบ้าน ผลการศึกษาผู้วิจัยแสดงไว้ในตารางที่ 35 ซึ่งตารางประกอบด้วย 3 ช่องด้วยกัน ช่องแรกทางซ้ายมือใช้แสดงสถานการณ์การใช้ภาษา (ผู้ฟัง) ช่องที่ 2 ใช้แสดงภาษาที่เลือกใช้ ส่วน ใหญ่หรือทั้งหมด โดยเจ้าหน้าที่ชายเขมรเมื่อพุดกับผู้ฟังตามทีระบุในช่องแรก และ ช่องที่ 3 ใช้แสดง ภาษาที่เลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมด โดยเจ้าหน้าที่หญิงลาวเมื่อพุดกับผู้ฟังตามทีระบุในช่องแรก

* สถานื่อนามัยบ้านหนองอาร์มีเจ้าหน้าที่ประจำ 2 คน (สถิติ มีนาคม 2531) คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ชายเขมร) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ (หญิงลาว) และผู้วิจัยได้เก็บ ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อนามัยทั้ง 2 คน นอกเหนือจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อจะได้ ภาพรวมเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่สถานื่อนามัย

ตารางที่ 35 แสดงการเลือกภาษาของเจ้าหน้าที่อนามัยเมื่อพูดกับผู้มารับบริการที่สถานีอนามัย

สถานการณ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด	เจ้าหน้าที่ชาย เขมร	เจ้าหน้าที่หญิงลาว
คนเขมรที่พูด	ข	ข	ล
"	ข-ส	ข	ล
"	ข-ล	ข	ล
"	ข-ท	ข	ล
"	ข-ส-ล	ข	ล
"	ข-ล-ท	ข	ล
"	ข-ส-ล-ท	ข	ล
คนเขมรที่พูดภาษาตนได้		ข	ล
"	ไม่ได้	-	ล
คนส่วยที่พูด	ส-ข	ข	ล
"	ส-ล	ล	ล
"	ส-ข-ล	ข	ล
"	ส-ล-ท	ล	ล
"	ส-ข-ล-ท	ข	ล
คนส่วยที่พูดภาษาตนได้		ข	ล
"	ไม่ได้	ล	ล
คนลาวที่พูด	ล	ล	ล
"	ล-ข	ล	ล
"	ล-ส	ล	ล
"	ล-ท	ล	ล
"	ล-ข-ส	ล	ล
"	ล-ข-ท	ล	ล
"	ล-ส-ท	ล	ล
"	ล-ข-ส-ท	ล	ล
คนลาวที่พูดภาษาตนได้		ล	ล
"	ไม่ได้	ล	-

การเลือกภาษาของเจ้าหน้าที่เมื่อพบกับผู้มารับบริการกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ชายเขมรมีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมรและคนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และใช้ภาษาลาวเมื่อพบกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้และคนลาว ส่วนเจ้าหน้าที่หญิงลาวมีแนวโน้มที่จะใช้เพียงภาษาลาวไม่ว่าจะพบกับคนกลุ่มชาติพันธุ์ใด

7.3 ผู้มารับบริการพบกับเจ้าหน้าที่

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อผู้มารับบริการพบกับเจ้าหน้าที่อนามัยที่สถานีอนามัยมี 2 สถานการณ์คือ เมื่อผู้มารับบริการพบกับเจ้าหน้าที่ชายเขมร และเมื่อผู้มารับบริการพบกับเจ้าหน้าที่ลาวหญิง

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของผู้มารับบริการกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับเจ้าหน้าที่อนามัยที่สถานีอนามัย แสดงไว้ในตารางที่ 36

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 36 แสดงภาพเลือกภาษาของผู้มาใช้บริการเมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ที่สถานีอนามัย จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เนต และอายุ

สถานการณ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	คนเขมร								คนลาว							
	ชาย				หญิง				ชาย				หญิง			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
เจ้าหน้าที่ชายเขมร	ท	ข	ง	จ/ล	ข	ง	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข
เจ้าหน้าที่หญิงลาว	ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล

ศูนย์สุขภาพจิตวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลือกภาษาของผู้มารับบริการกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับเจ้าหน้าที่ที่สถานีอนามัย ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้มารับบริการมีดังนี้

- 1) คนเขมร เมื่อพบกับเจ้าหน้าที่ชายเขมร คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และเมื่อพบกับเจ้าหน้าที่หญิงลาว คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย
- 2) คนส่วย เมื่อพบกับเจ้าหน้าที่ชายเขมร คนส่วยเพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ส่วนคนส่วยเพศหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และกลุ่มผู้ใหญ่ที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร และเมื่อพบกับเจ้าหน้าที่หญิงลาว คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย
- 3) คนลาว ไม่ว่าจะพบกับเจ้าหน้าที่ชายเขมรหรือเจ้าหน้าที่หญิงลาว คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่

จากการที่คนกลุ่มเด็กบางกลุ่มมีการใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ นั้น เพราะว่าเป็นคนกลุ่มเด็กส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักเรียนเหล่านี้ก็ให้ความเคารพนับถือเจ้าหน้าที่เสมือนครูคนหนึ่ง ดังนั้นส่วนใหญ่จึงต้องใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกับครูที่โรงเรียนด้วย

7.4 ผู้มารับบริการพบกับผู้มารับบริการ

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อผู้มารับบริการพบกับผู้มารับบริการด้วยกันที่สถานีอนามัยมี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านในข้อที่ 2 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ก็ยิ่งเหมือนกันอีกด้วย กล่าวคือ โดยทั่วไปคนจะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยและภาษาลาวกับคนส่วยและคนลาวกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ตามลำดับ ส่วนคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

8. การเลือกภาษาในแวดวงร้านค้า

การเลือกภาษาในแวดวงร้านค้า เป็นการเลือกภาษาของทั้งลูกค้าและคนขายที่ร้านค้า ร้านค้าในบ้านหนองอาร์และบ้านลาวเดิมมีทั้งสิ้น 20 ร้าน เป็นร้านคนเขมร 11 ร้าน ร้านคนลาว 8 ร้าน และร้านค้าคนจีน 1 ร้าน ไม่ปรากฏว่ามีคนช่วยเปิดกิจการร้านค้าอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ประชาชนส่วนใหญ่มิได้เจาะจงซื้อสินค้าเฉพาะร้านค้าในหมู่บ้านของตน หรือเฉพาะกับคนขายที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับตนเท่านั้น

การเลือกภาษาในแวดวงร้านค้าประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อลูกค้าพบกับคนขาย เมื่อคนขายพบกับลูกค้า และเมื่อลูกค้าพบกับลูกค้าด้วยกัน

8.1 ลูกค้าพบกับคนขาย

สถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อลูกค้าพบกับคนขายที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ร้านค้ามี 3 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อลูกค้าพบกับคนขายเขมร
- 2) เมื่อลูกค้าพบกับคนขายลาว
- 3) เมื่อลูกค้าพบกับคนขายจีน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของลูกค้ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับคนขายที่ร้านค้าแสดงไว้ในตารางที่ 37

การเลือกภาษาของลูกค้ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพบกับคนขายที่ร้านค้า ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ลูกค้ามีดังนี้

- 1) ลูกค้าเขมร เมื่อพบกับคนขายเขมรและลาว ลูกค้าเขมรจะใช้ภาษาเขมรและลาวตามลำดับ และเมื่อพบกับคนขายจีน ลูกค้าเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นลูกค้าเขมรกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 2) ลูกค้าส่วย เมื่อพบกับคนขายเขมร ลูกค้าส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร และเมื่อพบกับคนขายลาวและคนขายจีน ลูกค้าส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 3) ลูกค้าลาว ไม่ว่าจะพบกับคนขายกลุ่มชาติพันธุ์ใด ลูกค้าลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

8.2 คนขายพบกับลูกค้า

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อคนขายพบกับลูกค้าที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ และความสามารถในการพูดภาษาได้ต่างกันที่ร้านค้ามี 26 สถานการณ์ เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเพื่อนบ้านในข้อที่ 2 ผลการศึกษาแสดงไว้ในตารางที่ 38 ซึ่งตารางประกอบด้วย 4 ช่องด้วยกันคือ ช่องแรกทางซ้ายมือใช้แสดงสถานการณ์การใช้ภาษา (ผู้ฟัง) ช่องที่ 2 ใช้แสดงภาษาที่คนขายเขมรเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อพบกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก ช่องที่ 3 ใช้แสดงภาษาที่คนขายลาวเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อพบกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรกและช่องที่ 4 ใช้แสดงภาษาที่คนขายจีนเลือกใช้ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเมื่อพบกับผู้ฟังตามที่ระบุในช่องแรก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 38 แสดงการเลือกภาษาของคนชายเมื่อนุดกับลูกค้าที่ร้านค้า จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ผู้พูด	คนชายเขมร	คนชายลาว	คนชายจีน
		ลูกค้าเขมรที่พูด	ข	ล
"	ข-ส	ข	ล	ข/ล
"	ข-ล	ข	ล	ข/ล
"	ข-ท	ข	ล	ข/ล
"	ข-ส-ล	ข	ล	ข/ล
"	ข-ล-ท	ข	ล	ข/ล
"	ข-ส-ล-ท	ข	ล	ข/ล
ลูกค้าเขมรที่พูดภาษาตนได้		ข	ล	-
"	ไม่ได้	-	ล	-
ลูกค้าส่วยที่พูด	ส-ข	ข	ล	ล
"	ส-ล	ล	ล	ล
"	ส-ข-ล	ข	ล	ล
"	ส-ล-ท	ล	ล	ล
"	ส-ข-ล-ท	ข	ล	ล
ลูกค้าส่วยที่พูดภาษาตนได้		ข	ล	-
"	ไม่ได้	ล	ล	-
ลูกค้าลาวที่พูด	ล	ล	ล	ล
"	ล-ข	ล	ล	ล
"	ล-ส	ล	ล	ล
"	ล-ท	ล	ล	ล
"	ล-ข-ส	ล	ล	ล
"	ล-ข-ท	ล	ล	ล
"	ล-ส-ท	ล	ล	ล
"	ล-ข-ส-ท	ล	ล	ล
ลูกค้าลาวที่พูดภาษาตนได้		ล	ล	-
"	ไม่ได้	ล	-	-

ในการเลือกภาษาของคนชายกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เมื่อพูดกับลูกค้าที่ร้านค้า ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของคนชายมีดังนี้

- 1) คนชายเขมร เมื่อพูดกับลูกค้าเขมร คนชายเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร เมื่อพูดกับลูกค้าส่วย คนชายเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับลูกค้าส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับลูกค้าส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และเมื่อพูดกับลูกค้าลาว คนชายเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 2) คนชายลาว ไม่ว่าจะพูดกับลูกค้ากลุ่มชาติพันธุ์ใด คนชายลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 3) คนชายจีน เมื่อพูดกับลูกค้าเขมร คนชายจีนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอ ๆ กับภาษาลาว และเมื่อพูดกับลูกค้าส่วยและลูกค้าลาว คนชายจีนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

8.3 ลูกค้าพูดกับลูกค้า

สำหรับสถานการณ์การใช้ภาษาเมื่อพูดกับลูกค้าด้วยกันที่ร้านค้า ขณะมาซื้อสินค้าต่าง ๆ มี 26 สถานการณ์เช่นเดียวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของประชาชนเมื่อพูดกับเพื่อนบ้านในข้อที่ 2 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เหมือนกัน กล่าวคือ โดยทั่วไปคนจะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยและลาวกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ตามลำดับ ส่วนคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

9. การเลือกภาษาในแวดวงที่ประชุม

นอกจากการเลือกภาษาตามแวดวงต่าง ๆ ในชุมชนดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังมีอีกแวดวงการใช้ภาษาหนึ่งที่น่าสนใจ คือ แวดวงการใช้ภาษาในที่ประชุม ซึ่งได้จากการสังเกตของผู้วิจัย การเลือกภาษาในแวดวงการใช้ภาษาในที่ประชุม เป็นการเลือกภาษาของทั้งผู้ใหญ่บ้าน (ประธานในที่ประชุม) และลูกบ้านในที่ประชุม การประชุมลูกบ้านในชุมชนแบ่งออกเป็น

- 1) การประชุมลูกบ้านหมู่ที่ 1 (เดือนละ 1 ครั้ง)
- 2) การประชุมลูกบ้านหมู่ที่ 13 (เดือนละ 1 ครั้ง)
- 3) การประชุมร่วมลูกบ้าน 2 หมู่บ้าน (จัดตามโอกาสพิเศษ)

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า โดยทั่วไปการประชุมลูกบ้านแต่ละหมู่บ้านนั้น ภาษาที่เลือกใช้ในที่ประชุมจะขึ้นอยู่กับภาษาหลักของหมู่บ้านหรือภาษาที่มีจำนวนลูกบ้านใช้เป็นภาษาแม่มากที่สุด ส่วนในกรณีประชุมร่วมกัน ภาษาที่ใช้จะขึ้นอยู่กับประธานในที่ประชุมว่าจะใช้ภาษาใด สำหรับรูปแบบการใช้ภาษาในที่ประชุมมีดังนี้

1) การประชุมลูกบ้านเขมร

การประชุมลูกบ้านเขมร ผู้วิจัยสังเกตจากการประชุมลูกบ้านบ้านหนองอารี โดยจะมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 เป็นประธาน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่พูดได้ทั้ง 4 ภาษา ในการเริ่มเปิดประชุมทุกครั้งผู้ใหญ่บ้านหรือประธานส่วนใหญ่จะเริ่มด้วยการแจ้งข้อราชการที่ทางการแจ้งมาเป็นภาษาไทย จากนั้นอาจมีการอธิบายขยายความเป็นภาษาลาวอีกด้วย และในที่สุดก็จะใช้ภาษาเขมรในการดำเนินการประชุมทั้งหมด ซึ่งก็ไม่มีปัญหาใด ๆ เพราะลูกบ้านส่วนใหญ่เป็นคนเขมร

2) การประชุมลูกบ้านลาว

การประชุมลูกบ้านลาว ผู้วิจัยสังเกตจากการประชุมลูกบ้านในบ้านลาวเดิม โดยจะมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 เป็นประธาน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วยที่พูดภาษาได้ทั้ง 4 ภาษา แต่ในการประชุมส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวเพียงภาษาเดียว ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนลาว

3) การประชุมรวมลูกบ้านเขมรและลาว

การประชุมรวมลูกบ้านเขมรและลาว ผู้วิจัยสังเกตจากการประชุมลูกบ้านทั้งบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม การประชุมจะจัดตามโอกาสสำคัญ ๆ เช่น ประชุมเพื่อจัดต้อนรับคณะผู้มา หรือประชุมเพื่อเตรียมการจัดงานการกุศลต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 จะเป็นประธาน ดังนั้นการประชุมจะเริ่มด้วยภาษาไทย ลาว และเขมร ตามลำดับ ในขณะที่ดำเนินการประชุมอาจมีลูกบ้านซักถามเป็นภาษาลาว ประธานก็จะตอบเป็นภาษาลาวด้วย หากลูกบ้านถามเป็นภาษาเขมร ประธานก็จะตอบเป็นภาษาเขมรเช่นกัน จะไม่ปรากฏว่ามีการใช้ภาษาส่วยในที่ประชุมเลย

จากการศึกษาถึงการเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงการใช้ภาษาในชุมชนที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การเลือกภาษาของประชากรเขมรค่อนข้างจะซับซ้อนกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กล่าวคือ ขณะที่ประชากรส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย และประชากรลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาของตนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งดูเหมือนว่าไม่ค่อยเป็นปัญหาอะไรใน 2 กลุ่มชาติพันธุ์นี้ แต่ในกรณีของประชากรเขมรแล้วส่วนใหญ่มักจะมีการเลือกที่จะใช้ภาษาใดกับใคร คือ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมร รวมทั้งกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยเฉพาะกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้เท่านั้น เช่นเดียวกับจะใช้ภาษาลาวกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ จากพฤติกรรมการใช้ภาษาของประชากรเขมรนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุเกี่ยวกับเรื่องสถานะของภาษาก็ได้ กล่าวคือ ในชุมชนแห่งนี้หากเปรียบเทียบฐานะของภาษากันแล้ว ระหว่างภาษาเขมร ส่วย และลาว จะพบว่า ภาษาลาวมีฐานะสูงกว่า รองลงมาคือภาษาเขมร ส่วนภาษาส่วยมีฐานะต่ำสุด ด้วยเหตุแห่งการที่ภาษาของตนมีฐานะระดับกลางเช่นนี้ ประชากรเขมรจึงพยายามยกระดับฐานะของภาษาตนให้ทัดเทียมกับภาษาลาว และให้สูงกว่าภาษาส่วย เพราะถือว่าประชากรเขมรมีจำนวนมากกว่าประชากรลาวและส่วยในชุมชน และอีกทั้งเห็นว่า

ภาษาเขมรก็สามารถใช้ได้อย่างแพร่หลายในระดับอำเภออีกด้วย ประชากรเขมรจึงพยายามใช้ภาษาตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจะใช้ภาษาอื่นเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบอัตราการใช้ภาษาลาวของประชากรเขมรและประชากรส่วย กล่าวคือ ประชากรเขมรจะใช้ภาษาลาวพูดกับประชากรลวน้อยกว่าประชากรส่วย โดยจะใช้ภาษาเขมรถ้าคนลาวพูดภาษาเขมรได้

นอกจากนี้ ยังมีข้อน่าสังเกตในเรื่องการใช้ภาษาของประชากรในแวดวงการใช้ภาษากับเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่การเลือกภาษาของประชาชนจะเหมือนกับแวดวงการใช้ภาษาที่วัด ที่โรงเรียน ที่สถานีอนามัย และที่ร้านค้า ทั้งนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของฐานะทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้พูดและผู้ฟังส่วนใหญ่มีฐานะทางสังคมเท่ากัน เป็นชาวบ้านเหมือนกัน การเลือกภาษาส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยแตกต่างกันเท่าไรนักในแวดวงการใช้ภาษาต่าง ๆ (นอกจากผู้ฟังจะเป็นครูหรือเจ้าหน้าที่อนามัย) การเลือกภาษาขึ้นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์และความสามารถในการพูดภาษาต่าง ๆ ของผู้ฟังเป็นสำคัญ นอกจากนี้ความเป็นสังคมชนบทที่มีชีวิตเรียบง่ายเป็นกันเอง จึงไม่มีความเป็นทางการในการใช้ภาษาตามแวดวงต่าง ๆ เท่าใดนัก สิ่งนี้ก็นับว่ามีส่วนทำให้การใช้ภาษาของประชาชนกับประชาชนด้วยกันในแวดวงต่าง ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยแตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลือกภาษาของประชากรตามแควดวงการใช้ภาษาชนกลุ่มชน

ในการศึกษาการเลือกภาษาของประชากรตามแควดวงการใช้ภาษาชนกลุ่มชน ผู้วิจัยแยกการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ ในระดับอำเภอ และในระดับจังหวัด ทั้งนี้เพราะทั้ง 2 แห่งนี้เป็นสถานที่ ๆ ประชากรไปมากที่สุดเมื่อออกนอกชุมชน

1. การเลือกภาษาตามแควดวงนอกชุมชนในระดับอำเภอ

ในการศึกษาการเลือกภาษาตามแควดวงนอกชุมชนในระดับอำเภอ ผู้วิจัยได้ศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนภายในตัวเมืองของอำเภอไพริบิง* ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลไพริบิงและอยู่ห่างจากชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดินไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร (ดูภาพที่ 1 หน้า 12 ประกอบ) อำเภอไพริบิงมีประชากรทั้งสิ้น 40,275 คน (สถิติ กันยายน 2528) (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ 2529 : 81) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 61 หมู่บ้าน ดังนี้

ตำบลไพริบิงมี 17 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้านเขมร

ตำบลลำโรงน้ำมี 15 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้านเขมร

ตำบลดินแดงมี 13 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้านส่วย เขมร และลาว ตามลำดับ

ตำบลสุขสวัสดิ์มี 9 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้านส่วย ลาว และเขมรตามลำดับ

ตำบลประสาธน์เกษมี 7 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้านส่วย และเขมรตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าในอำเภอไพริบิงมีประชากร 4 กลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ ๆ คือ เขมร ส่วย ลาว และเขมร จึงนับได้ว่าอำเภอไพริบิง เป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ในการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนในแควดวงภายนอกชุมชนในระดับอำเภอ ผู้วิจัยแยกการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนออกตามแควดวงการใช้ภาษาย่อย ๆ แควดวงด้วยกันดังนี้

* ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอไพริบิงได้จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอำเภอไพริบิง จังหวัดศรีสะเกษ

1.1 การเลือกภาษาในแวดวงที่ตลาดอำเภอ

การเลือกภาษาในแวดวงที่ตลาดอำเภอ ผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับคนขายของและประชาชนทั่วไปที่ตลาดอำเภอไพรบึง ซึ่งอยู่บริเวณใจกลางตัวอำเภอ เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ มีร้านค้าอยู่ประมาณ 15 ร้าน ด้านหน้าของตลาดมีท่าจอดรถโดยสาร รับ-ส่ง ผู้โดยสารที่จะเดินทางไปยังอำเภอเมือง (ทางทิศเหนือ) และอำเภอขุนหาญ (ทางทิศใต้)

การเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงที่ตลาดอำเภอ ประกอบด้วย สถานการณ์การใช้ภาษา 2 สถานการณ์คือ เมื่อประชาชนพบกับคนขาย และเมื่อประชาชนพบกับประชาชน ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในแวดวงที่ตลาดอำเภอ แสดงไว้ในตารางที่ 39

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 39 การเลือกภาพของประชาชนในดวงที่ตลาดอำเภอ จำนวนตามกลุ่มชายชั้นๆ เฟส และ อายุ

ผู้จัด สถานที่ การใช้ภาพ : ผู้หญิง คนขาย ประชาชนทั่วไป	คนเพชร								คนสวย								คนลาว							
	ชาย				หญิง				ชาย				หญิง				ชาย				หญิง			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
	ว/ล	ข	ข	ข	ว/ล	ข	ข	ข	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล

ในการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเวดวงที่ตลาดอำเภอ ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ผู้พุดมีดังนี้

- 1) คนเขมร เมื่อพุดกับคนชาย คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่จะถนัดใช้ภาษาเขมรกับคนชายมากกว่า และเมื่อพุดกับคนทั่วไป คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ทั้งภาษาเขมรและภาษาลาวเท่า ๆ กัน
- 2) คนส่วย เมื่อพุดกับคนชาย คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว และเมื่อพุดกับคนทั่วไปคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงและกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนทั่วไป
- 3) คนลาว ไม่ว่าจะพุดกับคนชายหรือคนทั่วไป คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

การที่ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาลาวกับคนชายนั้น จากการสอบถามและสังเกตของผู้วิจัยบริเวณตลาดอำเภอไพรบึงพบว่า พ่อค้าและแม่ค้าบริเวณตลาดอำเภอไพรบึงส่วนใหญ่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี และเนื่องจากได้อพยพมาทำการค้าขายอยู่ที่ตลาดอำเภอไพรบึงเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว จึงมีความสามารถในการฟังภาษาเขมรและส่วยเข้าใจได้เป็นอย่างดี และบางคนยังสามารถพุดได้อีกด้วย และการที่ประชาชนมีการใช้ภาษาเขมรกับประชาชนทั่วไปที่ตลาดอำเภอไพรบึงนี้ เพราะว่าบริเวณที่ตั้งตัวอำเภอไพรบึงคือตำบลไพรบึง ซึ่งตำบลนี้เป็นบริเวณที่มีคนเขมรอยู่หนาแน่น ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงสามารถใช้ภาษาเขมรติดต่อสื่อสารกันในบริเวณนี้ได้

1.2 การเลือกภาษาในเวดวงที่โรงพยาบาลอำเภอ

การเลือกภาษาในเวดวงที่โรงพยาบาลอำเภอ ผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพุดกับเจ้าหน้าที่ แพทย์-พยาบาล และประชาชนทั่วไปที่โรงพยาบาลไพรบึง* ซึ่งตั้งอยู่บริเวณทางตอนใต้ของตัวอำเภอไพรบึง เป็นโรงพยาบาลขนาดเล็ก (10 เตียง) เป็นให้บริการด้านการรักษาพยาบาลและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่

* ข้อมูลเกี่ยวกับโรงพยาบาลอำเภอไพรบึงได้จากเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
โรงพยาบาลไพรบึง

ประชาชนทั่วไปในอำเภอไทรบุรี โรงพยาบาลไทรบุรีมีบุคลากรทั้งสิ้น 29 คน (สถิติ มิถุนายน 2531) ได้แก่ แพทย์ (1) พยาบาล (7) เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ (9) และลูกจ้างประจำและชั่วคราว (12) หากพิจารณาตามภูมิลำเนาเดิมแล้ว พบว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมในอำเภอไทรบุรี มีประมาณร้อยละ 34 มาจากอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดศรีสะเกษมีประมาณร้อยละ 48 มาจากจังหวัดอื่น ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประมาณร้อยละ 10 และมาจากภาคอื่น ๆ มีประมาณร้อยละ 7 สำหรับนายแพทย์มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่

การเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงการใช้ภาษาที่โรงพยาบาลอำเภอ ประกอบด้วยสถานการณ์ในการใช้ภาษาในการใช้ภาษา 3 สถานการณ์ คือ

- 1) เมื่อประชาชนพบกับเจ้าหน้าที่
- 2) เมื่อประชาชนพบกับแพทย์-พยาบาล
- 3) เมื่อประชาชนพบกับประชาชน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในแวดวงที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ แสดงไว้ในตารางที่ 40

ในกรณีที่ประชาชนไม่มีประสบการณ์ในสถานการณ์การใช้ภาษาใด จะไม่ปรากฏมีการเลือกภาษาของประชาชนในสถานการณ์การใช้ภาษาั้น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 40 แสดงการเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงที่โรงพยาบาลอำเภอ จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานการณ์	ผู้พูด														
	คนเขมร						คนลาว								
	ชาย		หญิง		ชาย		หญิง		ชาย		หญิง				
1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
การใช้ภาษา : ผู้ฟัง	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
เจ้าหน้าที่	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท	ท
แพทย์-พยาบาล	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข	ข
ประชาชนทั่วไป															

- หมายเหตุ เจ้าหน้าที่ในที่นี่ ได้แก่
- เจ้าหน้าที่ห้องบัตรผู้ป่วย
 - เจ้าหน้าที่การเงิน
 - เจ้าหน้าที่จ่ายยา เป็นต้น

ในการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเวดวงที่โรงพยาบาล
อำเภอ ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้พุดมีดังนี้

1) คนเขมร เมื่อพุดกับเจ้าหน้าที่ คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมร
กลุ่มเด็กทั้งเพศชายและหญิงที่ส่วนใหญ่จะมีการใช้ภาษาไทย เมื่อพุดกับแพทย์-พยาบาล คนเขมร
เพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย ยกเว้นคนเขมรกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ส่วนคน
เขมรเพศหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว เมื่อพุดกับคนทั่วไป คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร
ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย

2) คนส่วย เมื่อพุดกับเจ้าหน้าที่และแพทย์-พยาบาล คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษา
ลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และเมื่อพุดกับคนทั่วไป
คนส่วยจะใช้ภาษาลาวพอ ๆ กับภาษาเขมร โดยที่คนส่วยรุ่นหนุ่มและกลุ่มผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและหญิง
ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร

3) คนลาว เมื่อพุดกับเจ้าหน้าที่และแพทย์พยาบาลทั่วไป คนลาวส่วนใหญ่จะใช้
ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และเมื่อพุดกับคน
ทั่วไป คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

1.3 การเลือกภาษาในเวดวงที่ว่าการอำเภอ

การเลือกภาษาในเวดวงที่ว่าการอำเภอ สรุปรจากการศึกษาการ
เลือกภาษาของประชาชนเมื่อพุดกับเจ้าหน้าที่ (หรือข้าราชการ) และประชาชนทั่วไปที่ว่าการ
อำเภอ ไพรบึง* ซึ่งอยู่บริเวณใจกลางตัวอำเภอติดกับตลาดภายในที่ว่าการอำเภอ ไพรบึงมีจำนวน
บุคลากรทั้งสิ้น 30 คนใน 7 ส่วนราชการ** (สถิติ มิถุนายน 2531) ได้แก่ ปกครองอำเภอ (13)
พัฒนาการอำเภอ (5) ศึกษาธิการอำเภอ (3) สรรพากรอำเภอ (3) ปศุสัตว์อำเภอ (3)
สรรพสามิตอำเภอ (1) สัสดีอำเภอ (1) และภารโรง (1) หากพิจารณาในเรื่องภูมิลาเนาเดิม
แล้วพบว่า ผู้มีภูมิลาเนาเดิมในอำเภอ ไพรบึง มีจำนวนประมาณร้อยละ 20 มาจากอำเภออื่น ๆ
ของจังหวัดศรีสะเกษมีประมาณร้อยละ 27 มาจากจังหวัดอื่น ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี
ประมาณร้อยละ 30 และมาจากภาคอื่น ๆ มีประมาณร้อยละ 23

* ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนราชการและจำนวนบุคลากรได้จากแผ่นป้ายสถิติแสดงจำนวน
บุคลากรของส่วนราชการต่าง ๆ ในที่ว่าการอำเภอ ไพรบึง

** สำหรับที่ทำการที่ดินอำเภอ ไพรบึง มีสำนักงานแยกออกไปต่างหากกับที่ว่าการอำเภอ

การเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงที่ที่ว่าการอำเภอ ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษา 2 สถานการณ์คือ เมื่อประชาชนพบกับเจ้าหน้าที่ และเมื่อประชาชนพบกับประชาชน ในกรณีที่ประชาชนไม่มีประสบการณ์ในสถานการณ์การใช้ภาษาใด จะไม่ปรากฏมีการเลือกภาษาของประชาชนในสถานการณ์การใช้ภาษานั้น ๆ ได้

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในแวดวงที่ที่ว่าการอำเภอ แสดงไว้ในตารางที่ 41

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 41 แสดงการเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงที่ว่าการอำเภอ จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

ผู้พูด	คนเขมร						คนลาว											
	ชาย			หญิง			ชาย			หญิง								
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4						
สถานการณ์																		
การใช้ภาษา : ผู้ฟัง																		
เจ้าหน้าที่	ข/ล	ท	ท	ล	ล	ล	ล/ท	ล	ล	ล/ท	ล	ล	ล	ท	ล	ล	-	ล
ประชาชนทั่วไป	ข/ล	ข	ล	ข	ล	ข/ล	ข	ล	ล	ล	ล	ล	ข	ล	ล	ล	ล	ล

ศูนย์วิจัยสุขภาพกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเวดวงที่ว่ากำรอำเภอ ผลการศึกษิตตามกลุ่มชาติพันธุ์ผู้พูดมีดังนี้

- 1) คนเขมร เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กเพศชายที่มีการใช้ภาษาเขมรด้วย และคนเขมรรุ่นหนุ่มและกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่ และเมื่อพูดกับคนทั่วไป คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร ยกเว้นคนเขมรกลุ่มผู้ใหญ่เพศชาย และกลุ่มเด็กหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 2) คนส่วย เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและหญิงที่มีการใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่ด้วย และเมื่อพูดกับคนทั่วไป คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มผู้ใหญ่เพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร
- 3) คนลาว เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่ และเมื่อพูดกับคนทั่วไป คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

2. การเลือกภาษาตามแหวดวงนอกชุมชนในระดับจังหวัด

ในการศึกษาการเลือกภาษาตามแหวดวงนอกชุมชนในระดับจังหวัด ผู้วิจัยได้ศึกษาการเลือกภาษาของประชากรภายในตัวเมืองของจังหวัดหรืออำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิมไปทางตอนเหนือประมาณ 43 กิโลเมตร (ดูภาพที่ 1 หน้า 12 ประกอบ) จังหวัดศรีสะเกษมีประชากรทั้งสิ้น 1,210,253 (สถิติ กันยายน 2528) (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ 2529 : 3) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอกันทรารมย์ อำเภอขุนหาญ อำเภอชู้ชันธ์ อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอราษีไศล อำเภอปรารังค์ภู อำเภอไพรบึง อำเภอขามขันน้อย อำเภอห้วยทับทัน อำเภอโนนคูณ กิ่งอำเภอบึงบูรพ์ กิ่งอำเภอศรีรัตนะ กิ่งอำเภอน้ำเกลี้ยง และกิ่งอำเภอวังหิน ประชากรประกอบด้วยคน 3 กลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ ๆ คือ ลาว เขมร และส่วย อำเภอที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ลาวหนาแน่นได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกันทรารมย์ อำเภอขามขันน้อย และอำเภอราษีไศล เป็นต้น อำเภอที่มีมีประชากรเขมรอยู่หนาแน่นได้แก่ อำเภอขุนหาญ อำเภอชู้ชันธ์ อำเภอปรารังค์ภู อำเภอไพรบึง อำเภอกันทรลักษ์ และกิ่งอำเภอศรีรัตนะ เป็นต้น อำเภอที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ส่วยหนาแน่นได้แก่ อำเภอชู้ชันธ์ อำเภอห้วยทับทัน อำเภอขุนหาญ อำเภอไพรบึง อำเภออุทุมพรพิสัย และอำเภอกันทรลักษ์ เป็นต้น

ในการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนในแหวดวงนอกชุมชนในระดับจังหวัด ผู้วิจัยแยกศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนออกตามแหวดวงการใช้ภาษาย่อย 3 แหวดวงด้วยกัน ดังนี้

2.1 การเลือกภาษาในแวดวงที่ตลาดจังหวัด

การเลือกภาษาในแวดวงที่ตลาดจังหวัด ผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับคนชาย และประชาชนทั่วไปที่ตลาดจังหวัดศรีสะเกษ ในที่นี้รวมถึงตั้งแต่ร้านค้าต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วไปในตัวจังหวัดศรีสะเกษประมาณ 200 ร้าน และตลาดสด 2 แห่ง ซึ่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคทั้งปลีกและส่ง

การเลือกภาษาของประชาชนที่ตลาดจังหวัด ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษา 2 สถานการณ์คือ เมื่อประชาชนพบกับคนชาย และเมื่อประชาชนพบกับประชาชน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในแวดวงที่ตลาดจังหวัด แสดงไว้ในตารางที่ 42

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 42 แสดงการเลือกภาษาของประชาชนในแขวงที่ตลาดจังหวัด จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

ผู้ขอ สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้หญิง คนขาย ประชาชนทั่วไป	คนเขมร						คนลาว					
	ชาย			หญิง			ชาย			หญิง		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล
	ท	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล	ล

ศูนย์วิจัยสุขภาพกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเวดวงที่ตลาดจังหวัด ผู้วิจัยพบว่า คนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับคนชายและคนทั่วไป ยกเว้นคนเขมร กลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย การที่คนส่วนใหญ่มีการใช้ภาษาลาวทั้งกับคนชายและคนทั่วไปนี้ เพราะว่าที่ตั้งตัวจังหวัดศรีสะเกษเป็นบริเวณที่มีคนลาวอยู่หนาแน่น อีกทั้งคนชายหรือเจ้าของร้านส่วนใหญ่ก็เป็นคนลาวหรือคนลาวเชื้อสายจีน ซึ่งส่วนใหญ่สามารถพูดได้ 2 ภาษา ลาว-ไทย จึงสามารถใช้ภาษาลาวได้อย่างกว้างขวางในบริเวณตัวจังหวัด

2.2 การเลือกภาษาในเวดวงที่โรงพยาบาลจังหวัด

การเลือกภาษาในเวดวงที่โรงพยาบาลจังหวัด ผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพบกับเจ้าหน้าที่ แพทย์-พยาบาล และประชาชนทั่วไปที่โรงพยาบาลจังหวัดศรีสะเกษ* ซึ่งตั้งอยู่บริเวณทางด้านตะวันตกของตัวจังหวัด เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ (100 เตียง) เปิดให้บริการด้านการรักษาพยาบาลและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนทั่วไปในจังหวัดศรีสะเกษ โรงพยาบาลศรีสะเกษมีบุคลากรทั้งสิ้น 574 คน (สถิติ มิถุนายน 2531) ได้แก่ แพทย์ (25) เภสัชกร (4) พยาบาล (185) เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ (49) ลูกจ้างประจำ และชั่วคราว (311) หากพิจารณาในเรื่องภูมิสำเนาเดิมแล้ว พบว่าผู้ที่มีภูมิสำเนาเดิมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมาจากภาคอื่น ๆ จำนวนเท่า ๆ กัน

การเลือกภาษาของประชาชนในเวดวงที่โรงพยาบาลจังหวัด ประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษา 3 สถานการณ์คือ

- 1) เมื่อประชาชนพบกับเจ้าหน้าที่
- 2) เมื่อประชาชนพบกับแพทย์-พยาบาล
- 3) เมื่อประชาชนพบกับประชาชนด้วยกัน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเวดวงที่โรงพยาบาลจังหวัด แสดงไว้ในตารางที่ 43

ในกรณีที่ประชาชนไม่มีประสบการณ์ในสถานการณ์การใช้ภาษาใด จะไม่ปรากฏการเลือกภาษาของประชาชนในสถานการณ์นั้น ๆ ได้

* ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรโรงพยาบาลจังหวัดศรีสะเกษ ได้จากเจ้าหน้าที่บุคลากรโรงพยาบาลศรีสะเกษ

การเลือกภาษาของประชาชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเวดวงที่โรงพยาบาลจังหวัด ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ผู้พูดมีดังนี้

1) คนเขมร เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ และแพทย์-พยาบาล คนเขมรเพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย ยกเว้นคนเขมรกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ส่วนคนเขมรเพศหญิงจะใช้ภาษาไทยและภาษาลาวพอ ๆ กัน โดยที่คนเขมรกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว และเมื่อพูดกับคนทั่วไป คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรกลุ่มเด็กทั้งเพศชายและหญิงที่ส่วนใหญ่ยังใช้ภาษาเขมรของตนอยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าคนเขมรกลุ่มเด็กส่วนใหญ่จะพูดคุยอยู่กับพ่อ-แม่ หรือญาติพี่น้องของตนเท่านั้น

2) คนส่วย เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ และแพทย์-พยาบาล คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนส่วยกลุ่มเด็กเพศหญิงที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และเมื่อพูดกับคนทั่วไปคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

3) คนลาว เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กเพศชายที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย เมื่อพูดกับแพทย์-พยาบาล คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนลาวกลุ่มเด็กและคนรุ่นหนุ่มที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย และเมื่อพูดกับคนทั่วไป คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

2.3 การเลือกภาษาในเวดวงที่ศาลากลางจังหวัด

การเลือกภาษาในเวดวงที่ศาลากลางจังหวัด ผู้วิจัยสรุปจากการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนเมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ (หรือข้าราชการ) และประชาชนทั่วไปที่ศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ* ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด ภายในศาลากลางจังหวัดมีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 240 คนใน 12 ส่วนราชการ (สถิติ มิถุนายน 2531) คือ สรรพกรจังหวัด (86) สรรพสามิตจังหวัด (50) คลังจังหวัด (17) ประชาสงเคราะห์จังหวัด (16) สำนักงานจังหวัด (15) ปกครองจังหวัด (15) แรงงานจังหวัด (9) อุตสาหกรรมจังหวัด (8) สถิติจังหวัด (7) ราชันส์ดุจังหวัด (7) ประชาสัมพันธ์จังหวัด (6) และประมงจังหวัด (4) หากพิจารณาในเรื่องภูมิลาเนาเดิมแล้วพบว่าผู้มีภูมิลาเนาเดิมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประมาณร้อยละ 75 และมาจากภาคอื่น ๆ มีประมาณร้อยละ 25

* ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรของส่วนราชการส่วนต่าง ๆ ในศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ ได้จากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำสำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

การเลือกภาษาของประชาชนในเขตวงที่ศาลากลางจังหวัดประกอบด้วยสถานการณ์การใช้ภาษา 2 สถานการณ์ด้วยกันคือ เมื่อประชาชนพูดกับเจ้าหน้าที่ และ เมื่อประชาชนพูดกับประชาชนด้วยกัน

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเขตวงที่ศาลากลางจังหวัด แสดงไว้ในตารางที่ 44

ในกรณีที่ประชาชนไม่เคยมีประสบการณ์หรือมีประสบการณ์มานานกว่า 20 ปีแล้วในเขตวงการใช้ภาษาที่ศาลากลางจังหวัด จะไม่ปรากฏมีการเลือกภาษาของประชาชนในเขตวงนี้ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 44 แสดงการเลือกภาษาของประชาชนในแวดวงที่ศาลากลางจังหวัด จำนวนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุ

สถานการณ์ การใช้ภาษา : ผู้มี เจ้าหน้าที่ ประชาชนทั่วไป	คนเขมร								คนลาว							
	ชาย				หญิง				ชาย				หญิง			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
	-	ท	ท	ล	-	ล	-	-	-	ล	-	-	-	ล	-	-
	-	ล/ทล/ท	ล	ล	-	ล	-	-	-	ล	-	-	-	ล	-	-

การเลือกภาษาของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเขตวงที่ศาลากลางจังหวัด ผลการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ผู้พูดมีดังนี้

- 1) คนเขมร เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่ คนเขมรเพศชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย ยกเว้นคนเขมรกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ส่วนคนเขมรเพศหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว และเมื่อพูดกับคนทั่วไป คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ยกเว้นคนเขมรรุ่นหนุ่มและกลุ่มผู้ใหญ่เพศชายที่มีการใช้ภาษาไทยเท่า ๆ กันอีกด้วย
- 2) คนส่วย เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่และคนทั่วไป คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว
- 3) คนลาว เมื่อพูดกับเจ้าหน้าที่และคนทั่วไป คนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

จากตารางที่ 44 จะเห็นได้ว่าประชาชนบางส่วนไม่มีประสบการณ์ในการใช้ภาษาในเขตวงที่ศาลากลางจังหวัด หรืออาจเคยมีประสบการณ์บ้าง แต่เป็นเวลายาวเกิน 20 ปีมาแล้ว จึงไม่มีการเลือกภาษาในเขตวงนี้

สรุป

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของประชากรในชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาว เดิมตามเขตวงการใช้ภาษาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

การเลือกภาษาของประชากรตามเขตวงการใช้ภาษาในชุมชน

1. ในเขตวงที่บ้าน

ในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์เดียว สมาชิกส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ส่วนในครอบครัวผสม สมาชิกจะมีการใช้ภาษาแตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ของสมาชิกหรือครอบครัวที่ตนอยู่

2. ในเขตวงเพื่อนบ้าน

โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่ภาษาแม่ของตนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยและภาษาลาวกับคนส่วยและคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ตามลำดับ ส่วนคนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

3. ในแวดวงคนรู้จักต่างหมู่บ้าน

โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนต่างหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน คนเขมรและคนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของคนต่างหมู่บ้านที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนต่างหมู่บ้านทุกกลุ่มชาติพันธุ์

4. ในแวดวงคนแปลกหน้า

คนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนแปลกหน้า

5. ในแวดวงที่วัด

5.1 พระพุทกับพระ

โดยทั่วไปพระส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับพระที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน พระเขมรและพระส่วนใหญ่จะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของพระที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับพระลาวที่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งหมด

5.2 พระพุทกับฆราวาส

โดยทั่วไปพระส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับฆราวาสที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน พระเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับฆราวาสที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับฆราวาสที่พูดภาษาเขมรไม่ได้และฆราวาสลาว พระส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอ ๆ กับภาษาส่วยกับฆราวาสเขมรที่พูดภาษาส่วยได้ จะใช้ภาษาเขมรกับฆราวาสเขมรที่พูดภาษาส่วยไม่ได้ และจะใช้ภาษาลาวกับฆราวาสลาว ส่วนพระลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับฆราวาสทุกกลุ่มชาติพันธุ์

5.3 พระราชทานพระบรมราชโองการ

โดยทั่วไปพระราชทานพระบรมราชโองการจะใช้ภาษาแม่ของตนกับพระที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน พระราชทานพระบรมราชโองการจะใช้ภาษาเขมรกับพระส่วย และจะใช้ภาษาลาวกับพระลาว ส่วนพระราชทานพระบรมราชโองการจะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของพระ ตรงกันข้ามกับพระราชทานพระบรมราชโองการจะใช้ภาษาลาวกับพระทุกกลุ่มชาติพันธุ์

5.4 พระราชทานพระบรมราชโองการ

การใช้เหมือนกับข้อ 4.1.2

6. ในแวดวงโรงเรียน

6.1 ครูและภารโรงพูดกับครูและภารโรง

ครูและภารโรงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวด้วยกัน

6.2 ครูและภารโรงพูดกับนักเรียน

ครูทุกคนจะใช้ภาษาไทยในการสอน และพูดกับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนภารโรงเมื่อพูดกับนักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

6.3 นักเรียนพูดกับครูและภารโรง

นักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับครูทั้งในและนอกห้องเรียน นักเรียนชายส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับภารโรง ส่วนนักเรียนหญิงส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว

6.4 นักเรียนพูดกับนักเรียน

โดยทั่วไปทั้งในและนอกห้องเรียนนักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับเพื่อนนักเรียนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน นักเรียนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนส่วยและนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนส่วยและ

นักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ ส่วนนักเรียนส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียนที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับนักเรียนลาวที่ส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

6.5 ครูและภารโรงพูดกับประชาชน

ครูลาว ภารโรงลาว และครูไทย ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ครูเขมรส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมรและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้และคนลาว ส่วนครูส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาเขมรกับคนเขมรและคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยเฉพาะกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาว

6.6 ประชาชนพูดกับครูและภารโรง

คนส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาลาวกับครูและภารโรง

6.7 นักเรียนพูดกับประชาชน

โดยทั่วไปนักเรียนส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาแม่ของตนกับคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่หากต่างกลุ่มกัน นักเรียนเขมรส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาเขมรกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ ส่วนนักเรียนส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของคนที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับนักเรียนลาวที่ส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

6.8 ประชาชนพูดกับนักเรียน

คนเขมรส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาเขมรกับนักเรียนเขมรและนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรได้ จะใช้ภาษาส่วยกับนักเรียนลาวที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ และจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนลาว ส่วนคนลาวส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของนักเรียนที่พูดด้วย ตรงกันข้ามกับคนลาวที่ส่วนใหญ่มักจะใช้ภาษาลาวกับนักเรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

6.9 ประชาชนพบกับประชาชน

การใช้ภาษาเหมือนกับข้อ 4.1.2

7. ในแวดวงที่สถานีอนามัย

7.1 เจ้าหน้าที่พบกับเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่จะใช้ภาษาลาวด้วยกัน

7.2 เจ้าหน้าที่พบกับผู้มารับบริการ

เจ้าหน้าที่ชาย เขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษา เขมรกับคน เขมรและคนส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับคนส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้และคนลาว ส่วนเจ้าหน้าที่หญิงลาวส่วนใหญ่จะใช้เพียงภาษาลาวกับคนทุกกลุ่มชาติพันธุ์

7.3 ผู้มารับบริการพบกับเจ้าหน้าที่

คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษา เขมรกับเจ้าหน้าที่ชายเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่หญิงลาว คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพ. ๆ กับภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่ชายเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่หญิงลาว ส่วนคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่ทั้ง 2 คน

7.7 ผู้มารับบริการพบกับผู้มารับบริการ

การใช้ภาษาเหมือนกับข้อ 4.1.2

8. ในแวดวงที่ร้านค้า

8.1 ลูกค้านพบกับคนขาย

ลูกค้าเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษา เขมรกับคนขายเขมรและคนขายจีน และจะใช้ภาษาลาวกับคนขายลาว ลูกค้าส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษา เขมรกับคนขายเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับคนขายลาวและคนขายจีน ส่วนลูกค้าลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนขายทุกกลุ่มชาติพันธุ์

8.2 คนขายพูดกับลูกค้า

คนขายเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรกับลูกค้า เขมรและลูกค้าส่วยที่พูดภาษาเขมรได้ และจะใช้ภาษาลาวกับลูกค้าส่วยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้และลูกค้ายาว คนขายลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับลูกค้าทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนคนขายจีนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมรพอ ๆ กับภาษาลาวกับลูกค้าเขมร และจะใช้ภาษาลาวกับลูกค้าส่วยและลูกค้ายาว

8.3 ลูกค้าพูดกับลูกค้า

การใช้ภาษาเหมือนกับข้อ 4.1.2

9. ในแวดวงที่ประชุม

โดยทั่วไปภาษาที่ใช้ในการประชุมลูกบ้านแต่ละหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นภาษาหลักของหมู่บ้าน คือ การประชุมลูกบ้านเขมร ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาเขมร และการประชุมลูกบ้านลาว ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาว ส่วนการประชุมรวมลูกบ้านเขมรและลาวส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับภาษาที่ประธานในที่ประชุมใช้

การเลือกภาษาของประชากรตามแวดวงการใช้ภาษานอกชุมชน

1. การเลือกภาษาตามแวดวงนอกชุมชนในระดับอำเภอ

1.1 ในแวดวงที่ตลาดอำเภอ

คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับคนขาย และจะใช้ภาษาเขมรกับคนทั่วไป ส่วนคนส่วยและคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับคนขายและคนทั่วไป

1.2 ในแวดวงที่โรงพยาบาลอำเภอ

คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่ จะใช้ภาษาไทยกับแพทย์-พยาบาล และจะใช้ภาษาเขมรกับคนทั่วไป คนส่วยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่และแพทย์-

พยาบาล แต่จะใช้ภาษาลาวพอ ๆ กับภาษาเขมรกับคนทั่วไป ส่วนคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับเจ้าหน้าที่ แพทย์-พยาบาล และคนทั่วไป

1.3 ในแวดวงที่ว่าราชการอำเภอ

คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่ และจะใช้ภาษาเขมรกับคนทั่วไป ส่วนคนส่วยและคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับเจ้าหน้าที่ และคนทั่วไป

2. การเลือกภาษาตามแวดวงนอกชุมชนในระดับจังหวัด

2.1 ในแวดวงที่ตลาดจังหวัด

คนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับคนชายและคนทั่วไป

2.2 ในแวดวงที่โรงพยาบาลจังหวัด

คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่และแพทย์-พยาบาล และจะใช้ภาษาลาวกับคนทั่วไป ส่วนคนส่วยและคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับเจ้าหน้าที่ แพทย์-พยาบาลและคนทั่วไป

2.3 ในแวดวงที่ศาลากลางจังหวัด

คนเขมรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยพอ ๆ กับภาษาลาวกับเจ้าหน้าที่ และจะใช้ภาษาลาวกับคนทั่วไป ส่วนคนส่วยและคนลาวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวทั้งกับเจ้าหน้าที่และคนทั่วไป